

ZLOMKY HÉRAKLEITOVY ŘEČI

(Česky a řecky s kritickým aparátem)

Obsahuje všechny zlomky, které vydání Diels-Kranz uvádí jako „přímé“ (B) a některé jejich další verze.

Používané značky:

- Za číslem zlomku v pořadí edice Diels-Kranz je v závorce číslo zlomku v edici Ch. Kahna, pokud jej obsahuje. Řádkování se snaží respektovat myšlenkovou strukturu a nemá jiný význam. (Pouze ve zlomcích z Papyru Derveni respektujeme v přímém citátu řádkování rukopisu.)
- Ve složených závorkách { } je řecký text, který patrně pochází až od antického autora, jenž o Hérakleitovi referuje. Stejně je označen i český překlad takové pasáže. Z toho ještě nutně neplyne, že zbylý neoznačený text je vždy přímo Hérakleitův. Český překlad vynechává bez označení některé řecké částice (zvláště δέ, γάρ) v těch případech, kdy jde patrně o vsuvku hellénistického autora do citátu. V těchto případech je dotyčná částice označena jako pouze referující jen v řeckém textu { }.
- Mezi hranatými závorkami [ ] jsou v řeckém textu doplňky a vsuvky novodobých editorů, v českém textu jejich překlad a v některých případech také ještě nutné překladatelské vsuvky.
- Tři tečky ... v českém překladu označují nepřeložený úsek řeckého kontextu zlomku.
- Mezi křížky † † je nečitelný, hrubě porušený nebo zcela nesrozumitelný řecký text.
- Čísla v kulatých závorkách na konci řádku uchovávajících autorů uvádějí rozsah řádků uchování zlomku v dotyčném pramenu.
- Údaje kritického aparátu začínají číslem, které odkazuje na patřičný řádek uvedeného řeckého textu. Aparát zahrnuje i některé údaje o tom, jak text čtou známé edice. Jeho cílem není úplnost, nýbrž možnost orientace ve významových variantách a základní informace o kvalitě uchování textu. Zdrojem jsou edice: Diels, Diels-Kranz, Bollack-Wismann, Kahn, Marcovich a v části případů i aparát kritických edic textů, ve kterých jsou Hérakleitovy zlomky zachovány. Odchyly našeho čtení od čtení edice Diels-Kranz uvádíme vždy.

Překlad a sestavení kritického aparátu: Zdeněk Kratochvíl v letech 1979 až 2003 s velkou pomocí řady přátel, mezi nimiž přispěli (v časovém pořadí) zvláště:

Štěpán Kosík, Matyáš Havrda, Radek Chlup, Tomáš Vítek, Hynek Bartoš a Vojtěch Hladký.

V letech 2007 až 2009 opraveny některé chyby (přízvuky) knižní edice a doplněny nově nalezené údaje a zlomky z Papyru Derveni.

V letech 2010 až 2018 byly začleněny úpravy související s novým čtením zčátku zlomku B 1, které se protínají také v B 2 a B 63. Viz Hladký V., Kratochvíl Z.: *Deontos: Reconstruction and Reading of Heraclitus' B1 and B2*, in: *Ancient Philosophy* 37 (2017), p. 281-291.

B 1 (Kahn I)

1 Vůči řeči, která zavazuje – vždy – nechápající jsou lidé,
 jak předtím než ji slyšeli,
 3 tak poté, co uslyší prvně.

Ačkoliv se všechno děje podle této řeči,
 5 podobají se nezkušeným,
 když zakoušejí taková slova i díla,
 7 jaká já vykládám,
 když každé rozlišuji podle přirozenosti
 9 a ukazuji, jak se to s nimi má.

Ostatním lidem však zůstává skryto, co dělají, když bdí,
 11 tak jako zapomínají, [co dělají,] když spí.

1 τοῦ λόγου τοῦ δέοντος αἰεὶ ἀξύνετοι ἄνθρωποι γίνονται
 καὶ πρόσθεν ἢ ἀκοῦσαι
 3 καὶ ἀκούσαντες τὸ πρῶτον·

γινομένων γὰρ πάντων κατὰ τὸν λόγον τόνδε,
 5 ἀπείροισιν εἰκόσιν
 πειρώμενοι καὶ ἐπέων καὶ ἔργων τοιούτων
 7 ὅποια ἐγὼ διηγέομαι
 κατὰ φύσιν διαίρων ἕκαστον
 9 καὶ φράζων ὅπως ἔχει·

τοὺς δὲ ἄλλους ἀνθρώπους λανθάνει ὁκόσα ἐγεροθέντες ποιῶσιν
 11 ὅκωσπερ ὁκόσα εὖδοντες ἐπιλανθάνονται.

Sextos Empeirikos, *Adversus mathematicos* VII, 132 = A 16 /1, 132 (1-11)

Hippolytos, *Refutatio omnium haeresium* IX, 9, 1 (1-9)

Aristotelés, *Rhetorica* III, 5; p. 1407b 11-18 = A 4 /1 (1)

Anonymi *In Aristotelis artem rhetoricam commentarium* 183.16-21 Rabe (Cc. in *Arist. Gr.* XXI.2) = A 4 /1a (1)

Kléméns Alex., *Stromata* V, 111, 7 (1-3)

Eusebios, *Praeparatio evangelica* XIII, 13, 39 (1-2)

Poseidónios, Fr. 353.30-35 (ze Sexta) Theiler (1-11)

1 τοῦ λόγου Aristotelés, Anonymi *In Aristot.* (2x), Kléméns, Eusebios; τοῦ δὲ λόγου Hippolytos; λόγου Sextos.

1 τοῦ δέοντος Aristotelés (starší část rkpp), Anonymi In Aristot. (2x), Kléméns, Hippolytos (?), Eusebios; τοῦδ' ἔόντος Aristotelés AΓΣ, Sextos (většina rkpp); τοῦδε ὄντος Aristotelés (pozdní rkpp), Sextos (1 rkp); ΤΟΥΔΕΟΝΤΟΣ rekonstrukce (zčásti asi i rkpp psané stále ještě kontinuálně).

1 αἰεὶ Kléméns, Eusebios IO; ἀεὶ Aristotelés, Anonymi In Aristot. (2x), Hippolytos, Eusebios ND; vynechává Sextos.

1 ἄνθρωποι γίνονται Aristotelés, Anonymi In Aristot. (2x); γίνονται ἄνθρωποι Kléméns, Hippolytos, Eusebios, Sextos.

4 πάντων Hippolytos; Sextos vynechává.

6 καὶ Hippolytos; Sextos vynechává.

7 ὅποια Hippolytos; ὁκοίων Sextos.

8 κατὰ φύσιν διαιρέων ἕκαστον Sextos; διερέων κατὰ φύσιν Hippolytos.

9 ὅπως Hippolytos; ὅκως Sextos.

Verze překladu podle Sextova čtení (τοῦδ' ἔόντος, z Poseidónia?):

1 Vůči platné řeči nechápaví jsou lidé, ...

1 Vůči jsoucí řeči nechápaví jsou lidé, ...

Verze překladu s jiným doplněním v závěru (Conche):

Ostatním lidem však uniká, co dělají, když bdí,

11 tak jako jim uniká, co zapomínají, když spí.

B 2 (Kahn III)

1 {Pročež Hérakleitos výslovně poukazuje na to,
že všechno konáme a myslíme díky účasti na božské řeči,
3 když krátce poté ještě připojuje: }

Proto je třeba následovat to společné,

5 {[protože *xynos* znamená iónsky společné], *xynos* je tak [totéž, co] *koinos*}.

Ačkoliv je řeč společná,

7 žijí mnozí tak, jako kdyby měli své vlastní vědomí.

Verze překladu s opravou textu podle začátku B 1 u Aristotela:

6 Ačkoliv je řeč, která zavazuje, společná, ...

1 {διὰ τούτων γὰρ ὀητῶς παραστήσας,
ὅτι κατὰ μετοχὴν τοῦ θείου λόγου πάντα πράττομέν τε καὶ νοοῦμεν,

3 ὀλίγα προδιελθῶν ἐπιφέρει·}

διὸ δεῖ ἔπεσθαι τῷ [ξυνῶ,

5 {τουτέστι τῷ} κοινῶ, ξυνὸς γὰρ ὁ κοινός.}

τοῦ λόγου δ' ἔόντος ξυνοῦ

7 ζῶουσιν οἱ πολλοὶ ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν.

Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 133, 3-5 Mutschmann-J.Mau = A 16 /1,133

4-5 [ξυνῶ, τουτέστι τῷ] vkládá Bekker, Diels a většina editorů; nevkládá Kahn.

6 δ' ἔόντος Sextos a standardní edice Hérakleita; δέοντος{deo} Kratochvíl a Hladký podle opravy na začátku B 1 u Aristotela.

B 3 (Kahn XLVII)

1 {O velikosti Slunce: ... Hérakleitos:}
z šíře lidské stopy.

1 {περὶ μεγέθους ἡλίου· ... Ἡράκλειτος}
εὖρος ποδὸς ἀνθρωπείου.

Áetios, Placita philosophorum II, 21, 4 = De placitis reliquiae (Stobaei excerpta), p. 890c 10
(= D. 351, 20)

{Podle Hérakleita} [je Slunce] jako chodidlo.

{Ἡράκλειτος δὲ} ποδιαῖον.

Áetios, De placitis reliquiae (Theodoret et Nemesii excerpta), p. 351, 12 (Theodóretos IV, 23)

{Slunce je tak velké, jak se jeví.}

{ὁ ἡλῖός ἐστι τὸ μέγεθος οἷος φαίνεται.}

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 7 = A 1, 7

B 3a

{... Zdalipak nemá řád[.....] kosmos?
5 stejným [způsob]em Hérakleitos [ ], že to, co je společné,

___ pře[vra]cí to, co je vlast[n]í. Ten, který říká věci podobné [posvátné] řeči [pravil]:}

- 7 Slun[ce ...]. co do přirozenosti z šíře lids[ké] stopy [ ]
nepřekračuje [hranic]e. Kdyby tot[iž vystoupil]o [o něco]
[ze] s[vé ší]řky, Eríny[e] je vyhledaj[í, pomocnice Spravedlnosti].¹

{... ἄρ' οὐ τα[.....].δε κόσμος

- 5 κατὰ {ταύτ}ὰ Ἡρακλετος μ.[ ] τὰ κοινὰ
___ κατ[αστρέ]φει τὰ ἰδ[ι]α: ὅσπερ ἕκελα [ιερῶι] λόγωι λέγων [έφη]:}

- 7 ἦλι[ος ...].ου κατὰ φύσιν ἀνθρω[πηίου] εὖρος ποδός [ ]
τοῦ[ς οὖρου]ς οὐχ ὑπερβάλλων· εἰ γάρ[ο τι εὖ]ρους ἐ[ω]τουῦ
[έ]κ[βή]σετα[ι], Ἐρινύε[ς] νιν ἐξευρήσου[σι, Δίκης ἐπίκουροι].

Papyrus Derveni, col. IV, 2-13

- 4 τα[.....].δε; τά[ξιν ἔχει ἐκ τῶ]νδε KPT, Betegh; τά[σσεται διὰ τῶ]νδε
Bernabé (Janko).
5 μ.[ ]; μα[ρτυρόμενος] KPT; με[γάλα νομίζων] Bernabé.
6 [ιερῶι] λόγωι Bernabé (app. cr.); [ιερο]λόγω Betegh, Bernabé (Sider);
[ἀστρο]λόγωι KPT.
7 ου; [έω]τουῦ Bernabé (Tsants.).
7 [ ]; [έστι] KPT, Betegh, Bernabé.
8 τοῦ[ς οὖρου]ς Betegh, Bernabé (Tsantsanoglou); τὸ μ[έγεθο]ς KPT; τοῦ[ς
οὖρου]ς Betegh, Bernabé (Tsantsanoglou).
8 ἐ[ω]τουῦ Bernabé (Tsants.-Paráss.); εἰκ[ότα]ς οὖ]ρους ε[ὔ]ρους KPT.
9 [έ]κ[βή]σετα[ι] Betegh, Bernabé; [έοῦ· εἰ δὲ μ]η KPT.

Cfr. B 94 (8-9); Pseudo-Hérakleitos, *Epist.* 1,6-7 (2); B 2, B 89 (5-6); Pseudo-Hérakleitos, *Epist.* 9,21-25 (7-9).

B 4 (Kahn App. I)

- 1 {Kdyby štěstí spočívalo v příjemnostech těla,
pokládali bychom voly za šťastné,
3 když najdou k žrádлу vikev.}

- 1 {si felicitas esset in delectationibus corporis,

¹ Hérakleitos B 3 + B 94.

boves felices diceremus,
3 cum inveniant orobum ad comedendum. }

Albertus Magnus, De Vegetalibus VI, 401

1 in delectationibus 1 rkp; irrationalis 1 rkp; indeabilis 2 rkpp; in delectabilibus 1 rkp.

Bollackova rekonstrukce řeckého textu:

Voli si libují ve vikvi {spíše než ve vodě}.
βόες ὀρόβοις ἡδονται {μᾶλλον ἢ ὕδατι}.

B 5 (Kahn CXVII)

1 Očišťují se marně krví jsouce poskvrněni,
jakoby se někdo, kdo vstoupil do bláta, omýval blátem.
3 Zdálo by se, že šílí, kdyby si nějaký člověk všimnul, že si počíná takto.
A oni se modlí k těmto sochám,
5 jako kdyby si někdo povídal s domy
a nepoznával, co jsou bohové a héroové zač.

1 καθαίρονται δ' ἄλλως αἵματι μαινώμενοι,
οἷον εἴ τις εἰς πηλὸν ἐμβὰς πηλῶ ἀπονίζοιτο·
3 μαίνεσθαι δ' ἂν δοκοίη, εἰ τις αὐτὸν ἀνθρώπων ἐπιφράσαιτο οὕτω
ποιοῦντα.
καὶ τοῖς ἀγάλμασι δὲ τουτέοισιν εὐχονται
5 οἷον εἰ τις δόμοισι λεσχηνεύοιτο,
οὗ τι γινώσκων θεοὺς οὐδ' ἥρωας οἵτινές εἰσι.

Aristokritos, Theosophia 68 H. Erbse, Hamburg 1941, p. 184 (1-6)

Kléméns Alex., Protrepticus 50, 4 (4-5)

Kelsos u Órigena, Contra Celsum VII, 62 (4-6)

Élíás Krétský, Orationes in Gregor. Naz. 25, 15 (parafráze 1-2)

Apollónios z Tyany, Epistulae 27 (parafráze 2)

1 ἄλλως rkp, Kahn; ἄλλωι Diels (cfr. Hippolytos), vynechává Elias.
2 οἷον Aristokritos; ὀκοῖον Kelsos, Diels, Kahn.
4 τουτέοισιν Kléméns, Kelsos, Diels, Kahn; τοῦ τέοισιν rkp.
4 εὐχονται Kléméns, Kelsos, Diels, Kahn; ἔχονται Aristokritos rkp.
5 οἷον Aristokritos; ὀκοῖον Kelsos, Diels, Kahn.
5 λεσχηνεύοιτο Kléméns, Kelsos, Kahn; λεσχηνοῖοιτο Aristokritos.

6 οὗ τι ... εἰσι Κλέμεις, Kelsos, Kahn, z Kelsa doplňuje Bywater, Diels; Aristokritos vynechává.

B 6 (Kahn XLVIII A)

1 {Je zřejmé, že podle Hérakleita}
i Slunce je nejen každý den nové,
3 ale {že je ustavičně} vždy nové.

1 {δηλον ὅτι} καὶ ὁ ἥλιος οὐ μόνον {καθάπερ Ἡράκλειτός φησιν,}
νέος ἐφ' ἡμέρη ἐστίν,
3 ἀλλ' ἀεὶ νέος {συνεχῶς.}

Aristotelés, Meteorologica II, 2, p. 355a 14

1 {S tím přece souhlasí i Hérakleitos, který praví, že}
i Slunce vždy vzniká.

1 {Συγχωρῶν καὶ ἐπιτούτων δηλονότι τῷ Ἡρακλείτῳ, ὃς ἔφη}
ἀεὶ καὶ τὸν ἥλιον γίνεσθαι.

Plótinus, Enneades II, 1, 2, 11

Kahn XLVIII B:

{Ti, kdo se [filosofie] vůbec dotýkají, jsou chlapci ... ke stáru pak
kromě několika málo pohasínají mnohem více než Hérakleitovo Slunce,
jenže se už znovu nevzněcují.}

{οἱ καὶ ἀπτόμενοι [sc. τῆς φιλοσοφίας] μειράκια ὄντα ... πρὸς δὲ τὸ γῆρας
ἐκτὸς δὴ τινῶν ὀλίγων ἀποσβέννυνται πολὺ μᾶλλον τοῦ Ἡρακλειτείου
ἡλίου,

ὅσον αὖθις οὐκ ἐξάπτονται.}

Platón, Respublica VI, 498ab

B 7 (Kahn CXII)

1 Pokud by se všechny věci staly dýmem,
nozdry by je rozpoznaly.

1 εἰ πάντα καπνὸς γένοιτο,

ῥῖνες ἄν διαγνοῖεν.

Aristotelés, De sensu 5, p. 443a 23

- 1 πάντα editoři; πάντα τὰ ὄντα Aristotelés, Robinson.
- 1 γένοιτο 2 rkpp, Diels, Kahn; γέγνοιτο 1 rkp.
- 2 ῥῖνες 1 rkp, Diels, Kahn; ὅτι ῥῖνες 2 rkpp.

B 8 (Kahn LXXV)

- 1 Protikladné se shoduje -
z neshodných věcí je nejkrásnější harmonie,
3 a všechno vzniká sporem.
- 1 τὸ ἀντίξουν συμφέρον
καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἁρμονίαν
3 καὶ πάντα κατ' ἔριν γίνεσθαι.

Aristotelés, Ethica Nicomachea VII, 1, p. 1155b 4
Viz též A 1, 8 u Diogena Laertia.

B 9 (Kahn LXXI)

- 1 Oslové by si vybrali spíše podestýlku nežli zlato.
- 1 ὄνους σύρματ' ἄν ἐλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν.

Aristotelés, Ethica Nicomachea X, 5; p. 1176a 7

- 1 ὄνους 2 rkpp, Diels, Kahn; ὄνον 2 rkp; οἶον 2 rkp; ὄνοι Bollack a Wismann.
- 1 σύρματ' většina rkpp; ἄρματ' 1 rkp; σάρματ' Lloyd-Jones.
- 1 ἄν ἐλέσθαι rkpp, Bekker, Diels, Kahn; ἄν ἔλοιντο Bollack a Wismann.

Aristotelův kontext:

Protože slasti koně, psa a člověka jsou různé, právě tak, jak říká Hérakleitos, že oslové...

B 10 (Kahn CXXIV)

- 1 Spojitosti:
celé a necelé, shodné a neshodné,
3 souzvučné a nesouzvučné,
a ze všeho jedno, a z jednoho vše.

- 1 συνάψεις
ὅλα καὶ οὐχ ὅλα, συμφερόμενον διαφερόμενον,
3 συνᾶδον διᾶδον,
καὶ ἐκ πάντων ἓν καὶ ἐξ ἑνὸς πάντα.

Pseudo-Aristotelés, De mundo 5; p. 396b 20 (1-4)

Apuleius, De mundo 20 = A 5 /6 (1-4)

Stobaios, Anthologium I, 40, 360 (1-4)

Platón, Sophista 242 e2-3 (2)

- 1 συνάψεις 6 rkpp, Diels; συνάψεως 5 rkpp; συλλάψεις 2 rkpp, Kahn.
2 ὅλα καὶ οὐχ ὅλα 4 rkpp Diels, Kahn; οὐλα καὶ οὐκ οὐλα (a podobné verze) 10 rkpp.
2 συμφερόμενον Stobaios (1 rkpp), Apuleius; συμφερόμενον καὶ Pseudo-Aristotelés, Stobaios (1 rkpp), Apuleius.
3 συνᾶδον 6 rkpp, Stobaios, Apuleius; συνᾶδον καὶ 8 rkpp.

Vždy se {totiž} rozchází i schází.

διαφερόμενον γὰρ ἀεὶ συμφέρεται,

Platón, Sophista 242 e2-3 = A 10 /1 (viz B 91)

B 11 (Kahn LXXVI)

- 1 Vše, co leze, se pase pod bičem.

- 1 πᾶν ἔρπετὸν πληγῇ νέμεται.

Stobaios, Anthologium I, 1, 36

Pseudo-Aristotelés, De mundo 6; p. 401a 10

Apuleius, De mundo 36 (jen 1. část)

- 1 πληγῇ Stobaios, Diels (oprava De mundo podle Stobaia, cfr. A 14a), Kahn; τὴν γῆν
Pseudo-Aristotelés, Bekker, Bollack.
Viz Kleanthûv hymnus na Dia, C 3. 4.

Verze překladu:

Každé plazivé zvíře se pase jen následkem rány.

Každý plaz je živ uštknutím.

Každý plazivec...

Možné významy kodexového čtení v Pseudo-Aristotelově De mundo:

Vše, co leze, si rozděluje zemi.

Vše, co leze, je živo zemí.

Bollackovo chápání Pseudo-Aristotela:

Vše, co leze, má svůj podíl na zemi.

B 12 (Kahn L, CXIII B)

1 {Zénón [z Kitia] o duši říká, že je vnímatelným výparem, (Kahn CXIII B)
stejně jako Hérakleitos.

3 Ten totiž chtěl dát najevo, že když se duše vypařují,
vždy se stávají duchovními,

5 a proto je přirovnal k řekám, když pravil: }

Na ty, kdo vstupují do týchž řek, (Kahn L, CXIII B)
7 se valí jiné a jiné vody;

duše se však z té vlhkosti vypařují. (Kahn CXIII B)

1 {Ζήνων τὴν ψυχὴν λέγει αἰσθητικὴν ἀναθυμίασιν,
καθάπερ Ἡράκλειτος.

3 βουλόμενος γὰρ ἐμφάνισαι ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀναθυμιώμεναι
νοεραὶ ἀεὶ γίνονται,

5 εἵκασεν αὐτὰς τοῖς ποταμοῖς, λέγων οὕτως: }

ποταμοῖσι τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνουσιν

7 ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ἐπιρροεῖ·

ψυχαὶ δὲ ἀπὸ τῶν ὑγρῶν ἀναθυμιῶνται.

Kleanthés u Areia Didyma fr. 39.2 (ed. Diels, Doxographi graeci, p. 471.4) u Eusebia,
Praeparatio evangelica XV, 20, 2

(Viz též A 15 /1 u Aristotela, A 15 /3 u Aetia.)

- 1 αἰσθητικὴν Wellmann, Diels, Kahn; αἴσθησιν ἢ ῥκρ.
 4 νοεραὶ ῥκρρ; νεαραὶ Meerwaldt, Marcovich; ἔτερα Diels.
 8 ψυχαὶ ῥκρ; [καὶ] ψυχαὶ Capelle, Diels, Kahn.

B 13 (Kahn LXXII)

- 1 {A na způsob prasete se s oblibou povaluje v bahně.}
 1 {καὶ σοὸς τρόπον ἐν βορβόρω διαιτωμένη χείρει.}

Filón Alex., De specialibus legibus I, 148

- 1 {Prasata si libují v bahně spíše než v čisté vodě.}
 1 {ὑεσ βορβόρω ἡδονται μᾶλλον ἢ καθαρῶ ὕδατι.}
 Kléméns Alex., Stromata I, 2, 2

{Vždyť je třeba,
 aby mláček nebyl ani ušmudlaný, ani špinavý, ani si neliboval v bahně,
 podle Hérakleita}.

{δεῖ γὰρ
 τὸν χαρίεντα μήτε ῥυπαῶν μήτε ἀρχμεῖν μήτε βορβόρω χείρειν
 καθ' Ἡράκλειτον.}

Athénaios, Deipnosophistae V, 6. 10 Kaibel = V, p. 178f
 (Athénaios, Deipnosophistae - epitome II, 1; p. 60, 7)

- 1 {Prasata si libují v bahně.}
 1 {ὑεσ βορβόρω χείρουσιν.}
 Rekonstrukce Bollacka a Wismanna.

B 14 (Kahn CXV = jen závěr)

- 1 {Komu věští Hérakleitos z Efesu?}

Tulákům noci:
 3 μάγῳ, βακχῳ,

λένάμ, μυστῦμ;

5 {jdněm hrozí tím, co bude po smrti, druhým věští oheň.}

Jsou {totiž} bezbožně zasvěcováni do mystérií obvyklých u lidí.

1 {τίσι δὴ μαντεύεται Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος;}

νυκτιπόλοις,

3 μάγοις, βάρχοις,

λήναις, μύσταις·

5 {τούτοις ἀπειλεῖ τὰ μετὰ θάνατον, τούτοις μαντεύεται τὸ πῦρ·}

τὰ {γὰρ} νομιζόμενα κατ' ἀνθρώπους μυστήρια ἀνιερωστὶ μνοῦνται.

Kléméns Alex., Protrepticus 22, 2 (1-6)

Eusebios, Praeparatio evangelica II, 3, 37 (1-6)

6 μνοῦνται Kléméns, Kahn; μνεῦνται Eusebios 1 rkp, Diels; μύονται Eusebios 1 rkp; μνεῦται Eusebios 1 rkp.

Verze překladu:

6 Jsou totiž zasvěcováni do mystérií, která jsou lidmi tradována bezbožným způsobem.

6 Mystéria, která jsou u lidí obvyklá, jsou slavena bezbožně.

B 14a (*Neoficiální označení, zlomek jsme našli v létě 2008*)

{Méně se podivuji, že [ti z] lidí, kteří uviděli posvátné věci, když byli zasvěceni ve městech, nepoznávají. Nelze totiž uslyšet a současně (hned?) pochopit (naučit se?), co bylo řečeno. Avšak ti, kteří (jsou zasvěcováni) od toho, kdo z posvátných věcí dělá řemeslo, jsou hodni údivu (5) i politování:

Údivu, protože se předtím, než byli zasvěceni, domnívají, že budou vědět; odcházejí, když vykonali obřady, dříve než nabyli vědění; neptají se, jako kdyby se něco dozvěděli z toho, co viděli, slyšeli, nebo se naučili.

Politování, protože nejen promrhali poplatek, který předem zaplatili, (10) ale odcházejí zbaveni také úsudku.}

11 Před zasvěcením do posvátných obřadů doufají, že budou vědět; když jsou zasvěceni, odcházejí, zbaveni i této naděje.

13 ... .. řeč... ..

{άνθρωπ[ω]ν ἐν] πόλεσιν ἐπιτελέσαντες [τὰ ἰε]ρὰ εἶδον, ἔλασσον σφᾶς θαυμάζω μὴ γινώσκειν. οὐ γὰρ οἶόν τε ἀκούσαι ὁμοῦ καὶ μαθεῖν τὰ λεγόμενα. ὅσοι δὲ παρὰ τοῦ τέχνην ποιουμένου τὰ ἰερά, οὗτοι ἄξιοι θαυμάζεσθαι (5) καὶ οἴκτε[ί]ρεσθαι· θαυμάζεσθαι μὲν ὅτι δοκοῦντες πρότερον ἢ ἐπιτελέσαι εἰδήσειν ἀπέρχονται ἐπιτελέσαντες πρὶν εἰδέναι οὐδ' ἐπανερόμενοι ὥσπερ ὡς εἰδότες τι ὦν εἶδον ἢ ἤκουσαν ἢ ἔμαθον· [οἴ]κτε[ί]ρεσθαι δὲ ὅτι οὐκ ἀρκεῖ σφιν τὴν δαπάνην προαηλωθῆσθαι ἀλλὰ (10) καὶ τῆς γνώμης στερόμενοι πρὸς ἀπέρχονται.}

11 — πρὶν μὲν τὰ [ί]ερά ἐπιτελέσαι ἐλπίζον[τε]ς εἰδήσειν,
ἐπ[ιτελέσ]αντ[ες] δὲ στερηθέντες κα[ὶ τῆς] ἐλπ[ί]δος ἀπέρχονται.
13 τῶ[.....].ουντ[...] λόγος.. [...]ται . [...]να
— . [ ]ι τῆι ἑαυτοῦ ο.. [ ]μητρὶ μὲν
15]δ' ἀδελφῆ[ ]ωσειδε

Papyrus Derveni, col. 20.1-15 (ed. Gábor Betegh, *The Derveni Papyrus*, Cambridge 2004); viz Z. Kratochvíl, V. Hladký, K. Erhart: *Předběžná zpráva o Papyru Derveni*, *Vesmír* 2008/10, s. 692-4.

11 ἐλπίζον[τε]ς Betheg, Bernabé, Tsantsanoglou; ἐλπίζουσιν Janko

B 15 (Kahn CXVI)

- 1 {Mystickou připomínkou tohoto zážitku jsou fally, které se po obcích pozvedávají Dionýsovi na počest.}
- 3 Kdyby to nebylo Dionýsovi,
pro kterého konají průvod a zpívají píseň pro pohlaví,
5 zaměstnávali by se nanejvýš nestydatými věcmi {říká Hérakleitos};
Hádés a Dionýsos je však tentýž,
7 kterému šílí a běsní.
- {Ne tolik kvůli opilosti těla, řekl bych,
9 jako kvůli zavrženíhodné hierofanii bezuzdnosti.}
- 1 {ὑπόμνημα τοῦ πάθους τούτου μυστικὸν φαλλοὶ κατὰ πόλεις ἀνίστανται Διονύσῳ}

3 εἰ μὴ {γὰρ} Διονύσῳ
 πομπὴν ἐποιοῦντο καὶ ὕμνεον ἄσμα αἰδοίοισιν,
 5 ἀναιδέστατα εἴργαστ' ἄν {φησὶν Ἡράκλειτος}
 αὐτὸς δὲ Ἄιδης καὶ Δίονυσος,
 7 ὅτεφ μαίνονται καὶ ληναῖζουσιν.

{οὐ διὰ τὴν μέθην τοῦ σώματος, ὡς ἐγὼ οἶμαι,
 9 τοσοῦτον, ὅσον διὰ τὴν ἐπονείδιστον τῆς ἀσελγείας ἱεροφαντίαν.}

Kléméns Alex., Protrepticus 34, 5 (1-9)

Plútarchos, De Iside et Osiride 362a (6-7)

5 εἴργαστ' ἄν Heinse, Schleiermacher, Diels; εἴργασται rkp., Kahn, Marcovich,
 Bollack.

B 16 (Kahn CXXII)

1 Jak by se mohl někdo skrýt tomu, co nikdy nezapadá?

1 τὸ μὴ δυνόν ποτε πῶς ἄν τις λάθοι;

Kléméns Alex., Paedagogus II, 99, 5

B 17 (Kahn IV)

1 Mnozí si neuvědomují věci takové, jaké jsou, když se s nimi potkávají;
 ani když se o nich poučí, nerozpoznávají je;
 3 ale sami pro sebe se domnívají.

1 οὐ {γὰρ} φρονέουσι τοιαῦτα πολλοί, ὁκοίοις ἐγκυρεῦσιν,
 οὐδὲ μαθόντες γινώσκουσιν,
 3 ἐαυτοῖσι δὲ δοκέουσι.

Kléméns Alex., Stromata II, 8, 1

1 πολλοί rkp, většina editorů; [οί] πολλοί Bergk.

1 ὁκοίοις Bergk, Stählin (cfr. A 16 /2), Kahn; ὁκόσοι rkp, Diels, Bollack-Wismann; ὁκόσοις Gataker, Wilamowitz (cfr. Archilochos, fr. 68 Diehl, viz Hérakleitos A 16 /1.128; Diels = fr. 132. 3 West), Bywater.

1 ἐγκυρεύσιν Schuster, Diels (cfr. B 72), Stählin, Kahn; ἐγκυρσευοῦσιν rkp.

Verze překladu:

3 vždyť se zdají i sobě samým.

Překlad podle Wilamowitzova čtení:

1 Mnozí si neuvědomují [všechny] ty [věci], se kterými se setkávají;

Překlad podle rkp:

1 Takové věci si mnozí neuvědomují:
tolikeří se setkávají a nepoznávají, ani když se poučí,
3 nýbrž se sobě zdají.

B 18 (Kahn VII)

1 Nemá-li naději v beznadějně, nenalezne to,
neboť je to nevyprátratelné a nepřístupné.

1 ἐὰν μὴ ἔλπηται ἀνέλπιστον, οὐκ ἐξευρήσει,
ἀνεξερεύνητον ἐὸν καὶ ἄπορον.

Kléméns Alex., Stromata II, 17, 4

Theodórétos, Graecarum affectionum curatio I, 88, 4

1 Gomperz dává ἔλπηται za ἀνέλπιστον; ἔλπηται Kléméns; ἔλπίζετε Theodórétos.

1 ἐξευρήσει Kléméns; εὐρήσετε Theodórétos.

B 19 (Kahn XVII)

1 {Hérakleitos, káraje jakési lidi, že jsou nevěřící, říká:}
Nejsou schopni naslouchat ani mluvit.

1 {ἀπίστους εἶναι τινὰς ἐπιστύφων Ἡράκλειτός φησιν}
ἀκοῦσαι οὐκ ἐπιστάμενοι, οὐδ' εἰπεῖν.

Kléméns Alex., Stromata II, 24, 5

B 20 (Kahn XCVIII)

1 Ti, kdo se zrodili,
chtějí žít a mít úděly smrti, či spíše odpočívat,
3 a zanechávají děti, aby vznikly úděly smrti.

1 γενόμενοι ζώειν ἐθέλουσι μέρους τ' ἔχειν,
μᾶλλον δὲ ἀναπαύεσθαι,
3 καὶ παῖδας καταλείπουσι μέρους γενέσθαι.

Kléméns Alex., Stromata III, 14, 1

Verze překladu:

1 Narodili se, chtějí žít a zadržet úděly smrti,
ale ještě více je zastavit;
3 a zanechávají děti, takže se úděly smrti rodí.

B 21 (Kahn LXXXIX)

1 Smrt je, cokoliv vidíme, když bdíme;
cokoliv vidíme, když spíme, je spánek.

1 θάνατός ἐστιν ὁκόσα ἐγερθέντες ὀρέομεν,
ὁκόσα δὲ εὕδοντες ὕπνος.

Kléméns Alex., Stromata III, 21, 1

2 ὕπνος rkp; ὕπαρ Marcovich; ζωή Nestle.

Diels předpokládá pokračování (viz B 26):

3 [když umíráme, život.]
3 [ὁκόσα δὲ τεθνηκότες ζωή.]

Klémentovo uvedení:

„Nenazývá také Hérakleitos zrod smrtí, podobně jako Pýthagorás a Sókratés v Gorgiovi (Platón, Gorigiás 492e), s nimiž říká: B 21 ?“
(Hérakleitos se tak prý vyjadřuje jenom zdánlivě a na tom je prý založen omyl Markionův stran řeckých filosofů, totiž že zrod je pro ně zlý.)

B 22 (Kahn VIII)

1 Ti, kdo hledají zlato,
 prokopávají mnoho země
 3 a nacházejí málo.

1 χρυσὸν οἱ διζήμενοι
 γῆν πολλὴν ὀρύσσουσι
 3 καὶ εὕρισκουσιν ὀλίγον.

Kléméns Alex., Stromata IV, 4, 2

Theodórétos, Graecarum affectionum curatio I, 88

B 23 (Kahn LXIX)

1 Neznali by jméno Diké,
 kdyby nebylo těchto věcí.

1 Δίκης ὄνομα οὐκ ἂν ἤδησαν,
 εἰ ταῦτα μὴ ἦν.

Kléméns Alex., Stromata IV, 9, 7

1 ἤδησαν Sylburg, Diels, Stählin, Kahn; ἔδησαν rkp, Bollack-Wismann; ἔδεισαν
 Hoeschel.

Verze překladu:

1 Neznali by jméno (pojmem ?) práva, ...

Překlad podle Hoeschelovy konjektury:

1 Nebáli by se jména Diké, ...

B 24 (Kahn C)

1 Bozi i lidé ctí zabitě Areem.

1 ἀρηϊφάτους θεοὶ τιμῶσι καὶ ἄνθρωποι.

Kléméns Alex., Stromata IV, 16, 1

Theodórétos, Graecarum affectionum curatio VIII, 39

1 θεοὶ ... ἄνθρωποι Kléméns, οἱ θεοὶ ... οἱ ἄνθρωποι Theodórétos.

Verze překladu:

Padlé v boji ctí bohové i lidé.

B 25 (Kahn XCVI)

1 Vznešenější smrti dostávají vznešenější úděly.

1 μόροι {γὰρ} μέζονες μέζονας μοίρας λαγχάνουσι.

Kléméns Alex., Stromata IV, 49, 3

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium V, 8, 42

Theodórétos, Graecarum affectionum curatio VIII, 39

1 μόροι Kléméns, Hippolytos, většina editorů; μόνοι Theodórétos.

Verze překladu:

Větší úděly smrti dostávají větší podíly [životu ?].

B 26 (Kahn XC)

1 Člověk si v noci zapaluje světlo -

jsa sobě mrtvý, má vyhaslý zrak;

3 živý se dotýká mrtvého,

když spí, má vyhaslý zrak;

5 probuzený se dotýká spícího.

1 ἄνθρωπος ἐν εὐφρόνῃ φάος ἄπτεται,

ἑαυτῷ ἀποθανών, ἀποσβεσθεὶς ὄψεις·

3 ζῶν δὲ ἄπτεται τεθνεῶτος

εὐδῶν, ἀποσβεσθεὶς ὄψεις·

5 ἐγρηγορῶς ἄπτεται εὐδοντος.

Kléméns Alex., Stromata IV, 141, 2

- 1 εὐφρόνη Sylburg, Diels, Kahn; εὐφροσύνη rkp.
- 2 ἀποθανών rkp; vynechávají Diels i Kahn; ἑαυτῶ ἀποθανών vynechává Bywater.
- 4 ἀποσβεσθεῖς ὄψεις rkp; vynechávají Diels i Kahn (údajně jako duplicitu).

Verze překladu s jiným vázáním zájmena:

- 1 Člověk v noci zapaluje světlo pro sebe,
jsa mrtvý, má vyhaslý zrak; ...

Verze překladu uchovávající identitu slovesa:

- 1 Člověk se v noci dotýká světla,
jsa sobě mrtvý, má vyhaslý zrak; ...

resp.:

- 1 Člověk se v noci dotýká světla pro sebe,
jsa mrtvý, má vyhaslý zrak; ...

Překlad podle Dielsova a Kahnova užšího čtení:

- 1 Člověk v noci zapaluje světlo,
protože má v sobě vyhaslý zrak;
- 3 živý pak se dotýká mrtvého, když spí,
probuzený se dotýká spícího.

B 27 (Kahn LXXXIV)

- 1 Zemřelým lidem nastávají věci,
které nečekají, a které se ani nedomnívají.

- 1 ἀνθρώπους μένει ἀποθάνοντας
ἄσσα οὐκ ἔλπονται οὐδὲ δοκέουσιν.

Kléméns Alex., Stromata IV, 144, 3

Theodóretos, Graecarum affectionum curatio VIII, 41

- 1 ἀποθάνοντας Kléméns ve Strómateis, Diels, Kahn; τελευτήσαντας Kléméns
v parafrázi v Protreptiku 22, 1; ἀποθνήσκοντας Theodóretos.

- { Jistě jsou důstojné takové obřady noci a ohně ... , podle nichž zemřelým }
- 2 nastávají věci, jakých se ani nenadějí.

{Ἄξια μὲν οὖν νυκτὸς τὰ τελέσματα καὶ πυρὸς ... οὐστίνας μένει τελευτήσαντας}

2 ἄσσα οὐδὲ ἔλπονται.

Var. překladu:

{... i když byli zasvěceni,}

2 očekává je to, čeho se ani nenadějí.

Kléméns Alex., Protrepticus 2, 22 (před B 14)

B 28 (Kahn LXXXV, LXXXVII)

1 Vždyť nejslavnější člověk rozpoznává zdánlivé věci, které střeží.

2 Díké uchojí strůjce i svědky klamů.

1 δοκέοντα γὰρ ὁ δοκιμώτατος γινώσκει, φυλάσσει· {καὶ μέντοι καὶ}

2 Δίκη καταλήψεται ψευδῶν τέκτονας καὶ μάρτυρας.

Kléméns Alex., Stromata V, 9, 3

1 δοκέοντα Schleiermacher, Diels, Kahn; δοκεόντων rkp, Bergk, Bywater, Gomperz aj.

1 γινώσκει, φυλάσσει Diels, Kahn; γινώσκει φυλάσσειν rkp, Stählin, Schuster, Heidel, Gomperz; γινώσκειν φυλάσσει Schleiermacher, Bollack a Wismann.

Verze překladu (Marcovich):

1 Nejslavnější mezi Řeky poznává a střeží zdánlivosti.

Verze překladu podle rkp (infinitivem):

1 Nejslavnější poznává zdánlivosti, aby je uchoval.

1 Nejslavnější poznává, aby uchoval zdánlivosti.

Verze překladu 2. výroku:

2 Spravedlnost polapí (zmocní se, dostihne) strůjce lži i ty, kteří pro ně svědčí.

B 29 (Kahn XCVII)

1 Ti nejlepší si místo všeho vybírají jedno,
nehynoucí slávu místo pomíjivosti;

3 mnozí jsou však nasyceni jako dobytek.

1 αἰρεῦνται {γάρ, φησίν,} ἐν ἀντὶ ἀπάντων οἱ ἄριστοι,

- κλέος ἀέναον θνητῶν·
3 οἱ δὲ πολλοὶ κεκόρηται ὄκωσπερ κτήνεα.

Kléméns Alex., Stromata V, 59, 4-5

- 1 ἐν ἀντὶ ἀπάντων Cobet podle Klémentových Strom. IV, 50, 2, Diels, Kahn; ἐν ἀντὶ πάντων Stählin (i Strom. IV, 50, 2); ἐναντία πάντων rkp.
3 ὄκωσπερ Bernays, Diels, Kahn; ὅπως rkp.

Verze překladu:

- 1 Ti nejlepší místo všech věcí volí jedno,
nepomíjívou slávu smrtelných,
3 zatímco mnozí jsou přesyceni jako dobytek.
(Výklad: nejlepší, tedy šlechtici, chtějí hloupost, ostatní jsou hloupostí přežrání?)

Překlad podle rukopisu L:

- 1 Ti nejlepší si ze všeho vybírají protiklady, ...

Klémentova parafráze:

- {Indičtí filosofové Alexandrovi Makedonskému:
„S těly můžeš hýbat z místa na místo,
naše duše však nedonutíš činit, co nechceme.
Oheň je pro lidi největším trestem, my jí pohrdáme.“
A proto si Hérakleitos }
1 zvolil slávu, jedno místo všeho
{a tvrdí, že} mnozí scházejí z cesty
3 a sytí se jako dobytek.
{Ἰνδῶν οἱ φιλόσοφοι Ἀλεξάνδρῳ λέγουσι τῷ Μακεδόνι·
σώματα μὲν μετάξεις ἐκ τόπου εἰς τόπον,
ψυχὰς δ' ἡμετέρας οὐκ ἀναγκάσεις ποιεῖν ἃ μὴ βουλόμεθα.
πῦρ ἀνθρώποις μέγιστον κολαστήριον· τούτου ἡμεῖς καταφρονοῦμεν.
κάντεῦθεν Ἡράκλειτος }
1 ἐν ἀντὶ πάντων κλέος ἡρεῖτο,
τοῖς δὲ πολλοῖς παραχωρεῖν {ὁμολογεῖ}
3 κεκορησθαι ὄκωσπερ κτήνεσι.

Kléméns Alex., Stromata IV, 50, 1-2

(Citát o Indech uvádí též Kalanos u Filóna Alex., Quod omnis probus liber sit 96 = VI, p. 27)

Jiný překlad Strom. IV, 50, 2:

- {Tvrdí, že} mnozí podléhají
3 a sytí se jako dobytek.

B 30 (Kahn XXXVII)

1 Svět, stejný pro všechny,
neutvořil žádný z bohů ani z lidí
3 - ale byl vždy a je a bude -
vždyživý oheň,
5 vzněcující se s ohledem na [svoje] míry a pohasínající s ohledem na [svoje] míry.

1 κόσμον, τὸν αὐτὸν ἀπάντων,
οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν,
3 ἀλλ' ἦν αἰεὶ καὶ ἔστιν καὶ ἔσται
πῦρ ἀείζωον
5 ἀπτόμενον μέτρα καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρα.

Chrýsippos (Physika, fragment 590.5 von Arnim) u Klémenta Alex., Stromata V, 104, 2 (1-5)
Alexandros u Simplikia, In Aristotelis De caelo commentaria VII; p. 294.15 = A 10 /2a (1-3)
Alexandros u Simplikia, In Aristotelis De caelo commentaria VII; p. 294.22 = A 10 /2a (1-3)
Alexandros u Simplikia, In Aristotelis De caelo commentaria VII; p. 294.4-5 = A 10 /4 (5)
Plútarchos, De animae procreationis in Timaeo 5, p. 1014a (1-2)
Iústínos, Apologia I, 60, 8 Krüger (4)
Olympiodóros, in Phaedonem 237,7 Norvin (5)
Viz A 10 /6 u Aetia.

Doslovný překlad závěru:

5 vzněcující míry a zhasínající míry.

1 Tento svět
2 neutvořil žádný z bohů ani z lidí,
3 nýbrž byl vždy.
1 κόσμον τόνδε
2 οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν,
3 ἀλλ' ἦν αἰεὶ.

Alexandros u Simplikia, In Aristotelis De caelo commentaria VII; p. 294.15 = A 10 /2a

1 Takovýto svět
nikdy nepočal,
3 nýbrž byl vždy.
1 ὁ τοιοῦτος κόσμος

οὐκ ἤρξατό ποτε,
 3 ἀλλ' ἦν αἰεί.
 Alexandros u Simplikia, In Aristotelis De caelo commentaria VII; p. 294.22 = A 10 /2a

1 Tento svět
 neutvořil žádný z bohů ani z lidí.
 κόσμον τόνδε
 οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν,
 Plútarchos, De animae procreationis in Timaeo 5, p. 1014a

B 31 (Kahn XXXVIII)

- 1 {Že jej však [svět] považoval také za vzniklý a za podléhající zkáze,
 to připomínají následující slova: }
- 3 Obraty ohně - nejprve moře; (Kahn XXXVIII)
 [obraty] moře - zpola země, zpola blýskavice.
- 5 {To říká v tom smyslu, že vlivem logu a boha, který všechno uspořádává,
 se oheň skrze vzduch obrací ve vlhkost,
 7 a to jako v semeno uspořádání světa, které nazývá mořem.
 Z něho [z ohně ?] pak znovu vzniká země a nebe a věci, které k nim přináležejí.
 9 Jak se znovu navrácí a vzněcuje,
 to zřetelně vyjadřuje těmito slovy: }
- 11 Moře se rozlévá a poměňuje se vůči témuž určení, (Kahn XXXIX)
 jaké bylo dříve, než vznikla země.
- 1 {ὅτι δὲ καὶ γενητὸν καὶ φθαρτὸν αὐτὸν εἶναι ἔδογματιζεν,
 μηνύει τὰ ἐπιφερόμενα: }
- 3 πρὸς τροπαίᾳ πρῶτον θάλασσα,
 θαλάσσης δὲ τὸ μὲν ἡμισυ γῆ, τὸ δὲ ἡμισυ πρηστήρ,
- 5 {δυνάμει γὰρ λέγει, ὅτι πῦρ ὑπὸ τοῦ διοικοῦντος λόγου καὶ θεοῦ
 τὰ σύμπαντα δι' ἀέρος τρέπεται εἰς ὑγρὸν,
 7 τὸ ὡς σπέρμα τῆς διακοσμήσεως, ὃ καλεῖ θάλασσαν·
 ἐκ δὲ τούτου αὐθις γίνεται γῆ καὶ οὐρανὸς καὶ τὰ ἐμπεριεχόμενα.
 9 ὅπως δὲ πάλιν ἀναλαμβάνεται καὶ ἐκπυροῦται,

σαφῶς διὰ τούτων δηλοῖ}

- 11 θάλασσα διαχέεται καὶ μετρέεται εἰς τὸν αὐτὸν λόγον
ὁκοῖος πρῶτον ἦν ἢ γενέσθαι γήν.

Chrýsippos (590.7-11) u Klémenta Alexandrijského, Stromata V, 104, 3-5
Eusebios, Praeparatio evangelica XIII, 13, 31
Viz též A 1, 7 u Diogena Laertia.

- 3 τροπαὶ Kléméns, Diels, Kahn; τροπὰς Eusebios.
5 ὅτι πῦρ Kléméns; ὅτι τὸ πῦρ Eusebios, Diels.
12 πρῶτον Kléméns; πρόσθεν Eusebios.
12 ἢ γενέσθαι γήν Schuster; ἢ γενέσθαι γῆ Kléméns, Diels, Kahn; ἢ γενέσθαι
Eusebios; vnychavají Bollack a Wismann.

B 32 (Kahn CXVIII)

- 1 Το jedno
moudré
3 samotné
nechce i chce být zváno jménem Zéna.

1 ἐν
τὸ σοφὸν
3 μῦνον
λέγεσθαι οὐκ ἐθέλει καὶ ἐθέλει Ζηνὸς ὄνομα.

Kléméns Alex., Stromata V, 115, 1
Eusebios, Praeparatio evangelica XIII, 13, 42

B 33 (Kahn LXVI)

- 1 Zákon -
také důvěřovat úradku jednoho.

1 νόμος
καὶ βουλή πείθεσθαι ἑνός.

Kléméns Alex., Stromata V, 115, 2

Eusebios, Praeparatio evangelica XIII, 13, 42

2 βουλή tradiční ed. oprava, Diels, Kahn; βουλή Kléméns, Eusebios (1 rkp); βουλή Eusebios (1 rkp).

B 34 (Kahn II)

1 Když nechápaví uslyší,
podobají se hluchým;
3 výrok jim dosvědčuje:
jsouce zde, jsou nepřítomni.

1 ἀξύνετοι ἀκούσαντες
κωφοῖσιν εἰκόασι·
3 φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ
παρεόντας ἀπεῖναι.

Eusebios, Praeparatio evangelica XIII, 13, 42

Kléméns Alex., Stromata V, 115, 3

Theodórétos, Graecarum affectionum curatio I, 71

2 κωφοῖσιν Eusebios, Diels, Kahn; κωφοῖς Kléméns, Theodórétos.
3 αὐτοῖσι Eusebios (některé rkp), Theodórétos; αὐτοῖσιν Kléméns; αὐτοῖς Eusebios (jiné rkp).
4 ἀπεῖναι rkp Eusebia, Theodórétos, Kranz, Kahn; ἀπιέναι rkp Klémenta, Stählin u Klémenta.

Překlad podle Klémenta:

4 jsouce zde, odcházejí.

B 35 (Kahn IX)

1 Je totiž velmi potřeba,
aby mužové milující moudré byli znalci mnohých věcí.

1 χρὴ γὰρ εὔ μάλα
πολλῶν ἱστορας φιλοσόφους ἄνδρας εἶναι·

Kléméns Alex., Stromata V, 140, 6

{ Skutečný filosof je znalcem mnoha věcí. }

{ ἴστωρ γὰρ πολλῶν ὁ ὄντως φιλόσοφος }

Porfyrios, De abstinentia II, 49 (Nejmenuje však Hérakleita.)

B 36 (Kahn CII)

1 Pro duše je smrt stát se vodou,
pro vodu je smrt stát se zemí;
3 ze země pak vzniká voda
a z vody duše.

1 ψυχῆσιν θάνατος ὕδωρ γενέσθαι,
ὕδατι δὲ θάνατος γῆν γενέσθαι
3 ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται,
ἐξ ὕδατος δὲ ψυχή.

Kléméns Alex., Stromata VI, 17, 2 (1-4)

Filón Alex., De aeternitate mundi 111 (1-2)

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium V, 16, 4 (1)

Aristeidés Quintilianus, De musica II, 17 (1)

Iúlianos, Orationes V, 165cd (1)

1 ὕδωρ Kléméns, Hippolytos, Filón; ὕγρησι Quintilianus, Iúlianos, Nýménios a jiní.

Verze překladu:

1 Smrt duší je voda,
smrt vody je země,
3 ze země však vzniká voda,
z vody pak duše.

B 37 (Kahn LXXII B)

1 { Prasata se myjí blátem,
drůbež prachem nebo popelem. }

1 { sues caeno,
cohortales aves pulvere vel cinere lavari. }

Collumella, De re rustica VIII, 4, 4

- 1 cohortales 2 rkpp; chortales 1 rkp.
- 2 vel cinere 1 rkp; vynechávají 2 rkpp.

B 38 (Kahn XXIV)

- 1 {Zdá se, že podle některých se jako první zabýval astronomií [Thalés]...
dovšedčují mu to Hérakleitos i Démokritos.}

- 1 {δοκεῖ δὲ [sc. Θαλής] κατὰ τινὰς πρῶτος ἀστρολογῆσαι ...
μαρτυρεῖ δὲ αὐτῷ καὶ Ἡράκλειτος καὶ Δημόκριτος.}

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum I, 23 = Thalés A 1, 23

B 39 (Kahn LXII)

- 1 {V Priéně se zrodil Biás, syn Teutameův,
jehož řeč je mocnější než těch ostatních.
- 3 A priénští mu zasvětili okrsek zvaný Teutameion.
[Biás] prohlašoval:}
- 5 „Většina je špatná.“

- 1 ἐν Πριήνῃ Βίας ἐγένετο ὁ Τευτάμεω,
οὗ πλείων λόγος ἢ τῶν ἄλλων.
- 3 {καὶ οἱ Πριηνεῖς δὲ αὐτῷ τέμενος καθιέρωσαν τὸ Τευτάμειον λεγόμενον.
ἀπεφθέγξατο}
- 5 ὅτι πλεῖστοι κακοί.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum I, 88

- 2 πλείων 1 rkp, Diels; πλέων 2 rkp, Kahn.

Viz Biás v tradici doxografů:

Většina lidí je špatná.

οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι κακοί.

Démétrios z Faléru u Stobaia, Anthologium III, 1, 172

B 40 (Kahn XVIII)

1 Mnohoučenost rozumu nenaučí:
jinak by byla naučila Hésioda i Pýthagoru
3 a dále Xenofana a Hekataia.

1 πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει
Ἡσίοδον γὰρ ἂν ἐδίδαξε καὶ Πυθαγόρην,
3 αὐτίς τε Ξενοφάνεά τε καὶ Ἑκαταῖον.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 1 = A 1, 1 (1-3)

Athénaios, Deipnosophistae XIII, 610b (1)

Gellius, Noctes Atticae, praef. 12 (1)

Kléméns Alex., Stromata I, 93, 2 (1)

Scholia in Theaetetus 179e, VI, 245 Hermann (1-2)

1 πολυμαθίη Diogenés (2 rkp), Diels, Kahn; πολυμαθῆ Diogenés (1 rkp);
πολυμαθεία Diogenés (1 rkp).

B 41 (Kahn LIV)

1 To jedno moudré:
vědět, že dŭmysl †...† řídí všechno skrze vše.

1 ἐν τὸ σοφόν·
ἐπίστασθαι γνώμην †ότη† κυβερνῆσαι πάντα διὰ πάντων.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 1 = A 1, 1

Viz též A 10 /6 u Aetia.

2 †ότη† κυβερνῆσαι Conche; ότή κυβερνῆσαι 2 rkp; ότε ἦ κυβερνῆσαι 1 rkp
oprava; ότ' ἐγκυβερνῆσαι 1 rkp; ότή ἐκυβέρνησε Diels, Long; όίκη †κυβερνῆσαι†
Kahn.

Překlad Dielsovy konjektury:

2 poznat dŭmysl, který řídí všechno skrze vše.

Překlad Bollackova pochopení:

2 vědět, že dŭmysl, ať jakýkoliv ...

Překladová verze: ... záměr ...

B 42 (Kahn XXI)

- 1 I Homér si zaslouží být vyhozen ze závodů
a ztlučen holí
3 a stejně tak i Archilochos.

- 1 τόν τε Ὅμηρον {ἔφασκεν} ἄξιον ἐκ τῶν ἀγώνων ἐκβάλλεσθαι
καὶ ῥαπίζεσθαι,
3 καὶ Ἀρχίλοχον ὁμοίως.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 1 = A 1, 1

- 1 τε část rkpp, Diels, Kahn; γε část rkpp.

B 43 (Kahn CIV)

- 1 Zrupnost je třeba hasit spíše než požár.
1 ὕβριν χρὴ σβεννύναι μᾶλλον ἢ πυρκαϊήν.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 2 = A 1, 2

- 1 σβεννύναι část rkpp, Diels, Kahn; σβεννύειν část rkpp.
1 πυρκαϊήν 2 rkpp, Diels, Kahn; πυρκαϊάν 1 rkp.

B 44 (Kahn LXV)

- 1 Je třeba, aby lid bojoval o zákon, který se rodí,
jako o hradbu.
1 μάχεσθαι χρὴ τὸν δῆμον ὑπὲρ τοῦ νόμου, ὑπὲρ τοῦ γινομένου,
ὅκως ὑπὲρ τείχεος.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 2 = A 1, 2

1 ὑπὲρ τοῦ γινομένου část rkpp, Bollack, Conche; vyneschává část rkpp, Diels, Kahn.

Verze překladu:

Je třeba, aby lid bojoval o zákon, o to co vzniká, ...

Je třeba, aby lid bojoval za zákonem, za tím, který se rodí,
jako za hradbou.

B 45 (Kahn XXXV)

1 Ani ten, kdo prochází všechny cesty,
nemůže svým krokem najít hranice duše:
3 tak hluboké má určení.

1 ψυχῆς πείρατα ἴων οὐκ ἄν ἐξεύροι
ὁ πᾶσαν ἐπιπορευόμενος ὁδόν·
3 οὕτω βαθὺν λόγον ἔχει.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 7 = A 1, 7

1 πείρατα ἴων Diels, Kahn; πειραταιον část rkpp; πειραταῖ ὄν část rkpp;
πειρατέον část rkpp.
2 ἐξεύροι ὁ 2 rkpp; εὗροι ὁ 1 rkp; ἐξεύροιο Cobet, Diels, Kahn.
3 βαθὺν 1 rkp, Diels; βαθὺς většina rkpp; βαθὺ část rkpp.

Jiný překlad závěru:

3 tak hluboký má logos (smysl, osud, řeč).

1-2 Hranice duše nikdy nenajdeš, i když projdeš všechny cesty.

Terminus animae nequaquam invenies, omnem viam ingrediens.

Tertullianus, De anima II, 6

B 46 (Kahn Appendix I)

1 {Říkal, že} mínění je posvátná choroba, a zrak {že} klame.

1 {τὴν τ'} οἴησιν ἰερὰν νόσον {ἔλεγε} καὶ τὴν ὄρασιν ψεύδεσθαι.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 7 = A 1, 7

Verze překladu:

Domnívavost {nazýval} posvátnou chorobou a klamáním zraku.

B 47 (Kahn XI)

1 Nedohadujme se zbrkle o nejdůležitějších věcech.

1 μὴ εἰκῆ περὶ τῶν μεγίστων συμβαλλώμεθα.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 73

B 48 (Kahn LXXIX)

1 Jméno luku je život,
avšak jeho dílo je smrt.

1 τῷ οὖν τόξῳ ὄνομα βίος,
ἔργον δὲ θάνατος.

Etymologicum magnum, s.v. βίος (luk)

Tzetzés, Exegesis in Iliadem, p. 101 Hermann

Eustathios, In Iliadem I, 49

B 49 (Kahn LXIII)

1 Jeden je pro mně za tisíce, když je nejlepší.

εἷς ἐμοὶ μύριοι, ἐὰν ἄριστος ᾦ.

Galénos, De dignitate pulsibus VIII, 773 Kühn (jen po „tisíce“)

Theodóros Prodromos, Epistulae I, 20 (p. 1240a Migne)

Olympiodóros, In Gorgiam 20, 7

1 εἷς ἐμοὶ Galénos, Cicero, Olympiodóros; εἷς Theod. Prodromos.

Jeden, pokud je nejlepší.

Uni, si esset optimus.
Symmachus, Epistulae IX, 115

B 49a (Kahn Appendix I)

1 Do týchž řek vstupujeme i nevstupujeme,
jsme i nejsme.

1 ποταμοῖς τοῖς αὐτοῖς ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν,
εἶμέν τε καὶ οὐκ εἶμεν.

Hérakleitos Homérikos, Allegoriae (= Quaestiones) Homericæ 24, 5

1 αὐτοῖς většina rkpp, editoři; αὐτοῦ 1 rkp.

1 τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν většina rkpp, editoři; vynechává 1 rkp.

2 εἶμέν většina rkpp, editoři; ἦμέν 1 rkp.

Do téže řeky dvakrát vstupujeme i nevstupujeme.

In idem flumen bis descendimus et non descendimus.

Seneca, Epistulae VI, 6, 23, p. 58, 23 Reynolds; viz A 6 /9, B 91

B 50 (Kahn XXXVI)

1 {Hérakleitos tedy praví, že všechno je

rozdělené nerozdělené,

3 zrozené nezrozené,
smrtelné nesmrtelné,

5 řeč život,
otec syn,

7 bůh spravedlivý. }

Jestliže vyslechli ne mě, nýbrž řeč, je moudré, aby souhlasili,

9 že všechno jest jedno;

{říká Hérakleitos. }

1 {Ἡράκλειτος μὲν οὖν φησιν εἶναι τὸ πᾶν

- 3   διαιετὸν ἀδιαίρετον,
        γενητὸν ἀγένητον,
        θνητὸν ἀθάνατον,
 5   λόγον αἰῶνα,
        πατέρα υἰόν,
 7   θεὸν δίκαιον·}

- οὐκ ἐμοῦ, ἀλλὰ τοῦ λόγου ἀκούσαντας ὁμολογεῖν σοφὸν ἔστιν
 9   ἐν πάντα εἶναι,
        {ὁ Ἡράκλειτός φησι.}

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 1
 Viz též A 1, 8 u Diogena Laertia.

- 1   οὖν φησιν rkrp, Kranz; οὖν [ἐν] φησιν Diels.
 7   δίκαιον rkrp, Kranz; δίκαιον [ἄδικον] Diels.
 8   λόγου Bernays, Diels, Kranz, Kahn; δόγματος Hippolytos, Bergk.
 9   ἐν Wendland, Diels, Kranz, Kahn; ἐν rkp.
 9   εἶναι Miller, Diels, Kranz, Kahn; εἰδέναι rkp Paris.

B 51   (Kahn LXXVIII)

- 1   Nechárou,
        jak neshodné se sebou souhlasí:
 3   spojení, které se obrací zpátky,
        tak jako u luku a lyry.

 1   οὐ ξυνιαῖσιν
        ὄκως διαφερόμενον ἐωυτῶ ὁμολογέει·
 3   παλίντροπος ἀρμονίη,
        ὄκωσπερ τόξου καὶ λύρης.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 2 (1-4)

Platón, Symposion 187ab (2-4)

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 5 (3-4)

Plútarchos, De tranquillitate animi 473f (3-4)

Plútarchos, De Iside et Osiride 369b (3-4)

Plútarchos, De animae procreationis in Timaeo 1026a (3-4)

Porfyrios, De anthro nympharum 29 (3-4)

Viz též A 1, 7 u Diogena Laertia.

2 ὁμολογέει Miller, Diels-Kranz, Kahn, Marcovich v ed. Hippolyta; ὁμολογέειν rkp; Diels připouští i ὁμολογεῖ ἓν (viz Platón, Symp. 187a); συμφέρεται (podle Platóna, Symp. 187a, Soph. 242de) Zeller, Gigon, Marcovich, Walzer, Snell, Marcovich navrhuje v edici Hérakleita, aj.

3 παλίντροπος Hippolytos, Plútarchos 437f, 1026b; παλίντονος Plútarchos 369b, Porfyrios.

Verze překladu:

- 3 zpět se navracející spojení světa, ...
3 harmonie, která se obrací zpátky, ...

{Říká totiž, že}

jedno,

- 2 jsouc neshodné samo se sebou se shoduje,
4 jako spojení u luku a lyry.
τὸ ἓν {γὰρ φησι}
διαφερόμενον αὐτὸ αὐτῷ συμφέρεσθαι,
ὥσπερ ἀρμονίαν τόξου τε καὶ λύρας.

Platón, Symposion 187a

{Jsoucno jest množství i jedno

a je udržováno pohromadě nepřátelstvím i přátelstvím,}

- 2 vždy se {totiž} rozchází i schází.
{τὸ ὄν πολλά τε καὶ ἓν ἔστιν,
ἔχθρα δὲ καὶ φιλία συνέχεται,}
διαφερόμενον {γὰρ} ἀεὶ συμφέρεται,

Platón, Sophista 242de

- 3 Spojení světa se {totiž} obrací zpátky,
4 tak jako u lyry a luku.
παλίντροπος {γὰρ} ἀρμονίη κόσμου,
ὅκωσπερ λύρης καὶ τόξου

Plútarchos, De tranquillitate animi 473f - 474a

- 3 Opačně (opětovně?) napínané spojení světa,

- 4 tak jako u lyry a luku,
 {podle Hérakleita. A podle Eurípida (fr. 21):
 „Šlechtnost a špatnost bez sebe nemohou být,
 nýbrž jsou v jakési směsi, aby to bylo krásné.“}

Verze překladu:

- 3 Protikladným napětím působená harmonie světa, ...
 παλίντονος {γάρ} ἀρμονίη κόσμου,
 ὄκωσπερ λύρης καὶ τόξου
 {καθ' Ἡράκλειτον. καὶ κατ' Εὐριπίδην
 ὄυκ ἄν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά,
 ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις ὥστ' ἔχειν καλῶς.}

Plútarchos, De Iside et Osiride 369b

{Harmonie je i u luku, byt' skrze protiklady.}

{ἡ ἀρμονία καὶ τόξου, εἰ διὰ τῶν ἐναντίων}

Porfyrios, De antro nympharum 29

B 52 (Kahn XCIV)

- 1 Život je dítě, které si hraje, hraje s kostkami:
 království náleží dítěti.

- 1 αἰῶν παιῖς ἐστι παίζων, πεσσεύων·
 παιδὸς ἢ βασιληίῃ.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 3-4 (1-2)

Lúkianos, Vitarum auctio 14 = C 5 (1)

- 1 πεσσεύων Lúkianos, Diels, Kahn; πεττεύων rkp Hippolyta.

Klémentova reference:

Hérakleitos říká, že tuto jakousi hru hraje sám Zeus.

Τοιαύτην τινὰ παίζειν παιδιὰν τὸν ἑαυτοῦ Δία Ἡράκλειτος λέγει.

Kléméns Alex., Paedagogus I, 22, 1

B 53 (Kahn LXXXIII)

- 1 Zápas je všech otec, všech král:
jedny předvádí jako bohy, jiné jako lidi;
3 jedny činí otroky, jiné svobodnými.

- 1 πόλεμος πάντων μὲν πατήρ ἐστι, πάντων δὲ βασιλεύς,
καὶ τοὺς μὲν θεοὺς ἔδειξε, τοὺς δὲ ἀνθρώπους,
3 τοὺς μὲν δούλους ἐποίησε, τοὺς δὲ ἐλευθέρους.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 4 (1-3)

Plútarchos, De Iside et Osiride 370d (1)

B 54 (Kahn LXXX)

- 1 Nezjevné spojení je mocnější než zjevné.
1 ἄρμονίη γὰρ ἀφανῆς φανεροῦς κρείττων.

Plútarchos, De animae procreatione in Timaeo 1026c

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 5

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 1

Verze překladu:

- 1 Nezjevná harmonie je silnější než zjevná.
1 Nezjevnost je mocnější pouto zjevného.

Plútarchův kontext:

{Žádná část duše není ponechána čistá, nesmíšená ani oddělená od ostatních,
neboť - jak říká Hérakleitos -}

mocnější než zjevné spojení je spojení nezjevné,

{do něhož mísící bůh ukryl a ponořil rozdílnosti a různosti.

Nerozumné složce duše se nicméně z tohoto spojení zjevuje to zmatečné,

zatímco rozumové složce to uspořádané;

smyslům to z nutnosti, myslí to samovládné.}

{τῆς δὲ ψυχῆς οὐδὲν μὲν εἰλικρινές οὐδ' ἄκρατον οὐδὲ χωρὶς ἀπολείπεται
τῶν ἄλλων}

ἄρμονίη γὰρ ἀφανῆς φανεροῦς κρείττων'

{καθ' Ἡράκλειτον, ἐν ἧ τὰς διαφορὰς καὶ τὰς ἑτερότητας ὁ μίγνυων θεὸς
ἔκρουσε καὶ κατέδυσεν}

ἐμφαίνεται δ' ὅμως αὐτῆς τῷ μὲν ἀλόγῳ τὸ ταραχῶδες τῷ δὲ λογικῷ τὸ
εὐτακτον,
ταῖς δ' αἰσθήσεσι τὸ κατηναγκασμένον τῷ δὲ νῷ τὸ αὐτοκρατές.}

B 55 (Kahn XIV)

1 Čeho se týká vidění, slyšení, učení, {to jest smysly,}
to, {říká,} já nadevše ctím,
3 {a nikoliv to, co je nezjevné.}

1 ὅσων ὄψις ἀκοή μάθησις {τουτέστι τὰ ὄργανα,}
ταῦτα, {φησίν,} ἐγὼ προτιμέω,
3 {οὐ τὰ ἀφανῆ προτιμήσας.}

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 1

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 5

1 ὅσων Refutationes IX,10,1, Diels (podle Refut. IX,10,1 - i když čte IX, 9, 5), Kahn;
ὅσον rkp Refut. IX, 9, 5.

1-3 vsuvky označené { } má Refut. IX, 10, 1; nemá je Refut. IX, 9, 5, Diels, Kahn.

Verze překladu:

Z čeho vzniká vidění, slyšení a vnímání,
to já ctím především ...

B 56 (Kahn XXII)

1 Lidé se při poznávání zjevných věcí mýlí
podobně jako Homér,
3 který byl moudřejší než všichni Řekové.
Zmýlily ho totiž děti hubící vši,
5 když mu řekly:
Co jsme uviděli a uchopili, toho se zbavujeme,
7 avšak to, co jsme ani neviděli, ani neuchopili, to neseme.

1 ἐξηπάτηνται οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν φανερῶν
παραπλησίως Ὅμηρῳ
3 ὃς ἐγένετο τῶν Ἑλλήνων σοφώτερος πάντων.
ἐκεῖνόν τε γὰρ παῖδες φθειρας κατακτείνοντες ἐξηπάτησαν

- 5 εἰπόντες·
 ὅσα εἶδομεν καὶ κατελάβομεν, ταῦτα ἀπολείπομεν,
 7 ὅσα δὲ οὔτε εἶδομεν οὔτ' ἐλάβομεν, ταῦτα φέρομεν.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 5

- 6 κατελάβομεν rkp, Kahn; ἐλάβομεν Bernays, Diels.

B 57 (Kahn XIX)

- 1 Hésiodos, učitel velmi mnohých:
 vědí o něm, že velmi mnoho ví,
 3 on, který nepoznal, jak je to se dnem a nocí:
 jsou totiž jedno.

- 1 διδάσκαλος πλείστων Ἡσίοδος·
 τοῦτον ἐπίστανται πλεῖστα εἰδέναι,
 3 ὅστις ἡμέρην καὶ εὐφρόνην οὐκ ἐγίνωσκεν·
 ἔστι γὰρ ἓν.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 2

- 3 εὐφρόνην Miller, Diels, Kahn; εὐφροσύνην rkp.

Verze překladu:

- 1 Hésiodos, učitel většiny...

B 58 (Kahn LXXIII)

- 1 Ačkoliv lékaři nemocné řežou, pálí a všemožně ošklivě mučí,
 přesto si stěžují,
 3 že od nich nedostávají nijak přiměřenou mzdu,
 když toto způsobují:
 5 dobra i nemoci.

- 1 οἱ ἰατροὶ τέμνοντες, καίοντες, πάντη βασανίζοντες κακῶς
 τοὺς ἀρρωστοῦντας, ἐπαιτιῶνται
 3 μηδὲν ἄξιον μισθὸν λαμβάνειν παρὰ τῶν ἀρρωστούντων,
 ταῦτα ἐργαζόμενοι,

5 τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς νόσους.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 2-3

2 ἐπαιτιῶνται rkp, Kahn; ἐπαιτέονται Bernays, Diels.

3 μισθὸν Wordsworth, Diels, Kahn; μισθῶν rkp.

4 ταῦτα rkp, Zeller, Nestle, Bollack - Wismann; ταῦτα Wendland, Wilamowitz, Sauppe, Marcovich.

Překlad podle konjektury:

když způsobují totéž:

5 dobra i nemoci.

Kahn čte jen:

1 οἱ ἰατροὶ τέμνοντες καίοντες { ... }

ἐπαιτιῶνται μηδέν' ἄξιον μισθὸν λαμβάνειν { ... }

ταῦτα ἐργαζόμενοι † τὰ ἀγαθὰ καὶ νόσους †.

B 59 (Kahn LXXIV)

1 Cesta na mykacím stroji,
rovná i křivá,

3 {neboť nástroj zvaný šnek, který je součástí mykacího stroje,
se otáčí rovně i křivě:

5 pohybuje se totiž současně vzhůru a v kruhu }

je jedna a táž.

1 γναφείω ὁδὸς
εὐθειᾶ καὶ σκολιῆ

3 {ἡ τοῦ ὀργάνου τοῦ καλουμένου κοχλίου ἐν τῷ γναφείω
περιστροφή εὐθειᾶ καὶ σκολιῆ·

5 ἄνω γὰρ ὁμοῦ καὶ κύκλῳ περιέρχεται }

μία ἐστί, {φησί,} καὶ ἡ αὐτή.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 4

- 1 γναφείω Bernays, Diels, Kranz; γραφέων rkp, Bollack a Wismann; γνάφων Marcovich, Kahn; γναφέων Bywater; γράφων Tannery; γραφίωι Mullach.
3 γναφείω Bernays, Diels, Kranz; γραφείω rkp Paris, Bollack a Wismann.

Překlad rukopisného čtení podle Bollacka a Wismanna:

- 1 Cesta malířů:
rovná i křivá
3 {neboť takzvaný šnek, který je součástí grafického nástroje, ...}

B 60 (Kahn CIII)

- 1 Cesta nahoru-dolů,
jedna a táž.

1 ὁδὸς ἄνω κάτω
μία καὶ ὡυτή

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 4 (1-2)

Hippokratés, De alimento (*Peri trofés* = De nutrimento) = C 2, 45

Poseidónios, fr. 289 Theiler u Kleoméda, De motu circulari corporum caelestium, p. 112

Ziegler (1)

Plótinus, Enneades IV, 8, 1, 13 (1)

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 1, 8 = A 1, 8 (1)

Tertullianus, Adversus Marcionem II, 28, 1 (lat)

Poseidóniova parafráze:

- 1 ὁδὸς γὰρ ἄνω κάτω,
{φησὶν ὁ Ἡράκλειτος,
δι' ὅλης οὐσίας τρέπεσθαι καὶ μεταβάλλειν πεφυκίας.}

B 61 (Kahn LXX)

- 1 Moře:
voda nejčistší i nejposkvrněnější;
3 pro ryby pitná a životodárná,
pro lidi nepitná a zhoubná.

1 θάλασσα·
ὔδωρ καθαρῶτατον καὶ μιαρῶτατον·

- 3 ἰχθύσι μὲν πότιμον καὶ σωτήριον,
ἀνθρώποις δὲ ἄποτον καὶ ὀλέθριον.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 5

B 62 (Kahn XCII)

- 1 Nesmrtelní jsou smrtelní,
smrtelní jsou nesmrtelní:
3 jedni žijí smrt těch druhých,
druzí umírají život těch prvních.

Doslovný překlad: Nesmrtelní smrtelní, ...

- 1 ἀθάνατοι θνητοὶ
θνητοὶ ἀθάνατοι,
3 ζῶντες τὸν ἐκείνων θάνατον,
τὸν δὲ ἐκείνων βίον τεθνεῶτες.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 6 (1-4)

Hérakleitos Homérikos, Allegoriae (= Quaestiones) Homericæ 24 (1-4)

Maximos z Tyru, Dialexeis 4, 4 Hobein (1-2)

Maximos z Tyru, Dialexeis 41, 4 (3-4)

Kléméns Alex., Paedagogus III, 1, 5 (1-2)

Žijeme jejich smrt,
jsme mrtvi jejich životem.
Ζῶμεν τὸν ἐκείνων θάνατον,
τεθνήκαμεν δὲ τὸν ἐκείνων βίον,

Filón Alex., Legum allegoriarum libri I, 108 (3-4)

B 63 (Kahn CX)

- 1 Postavit se tomu, kdo tam je,
a stát se bdělými strážci živých i mrtvých.
1 ἔνθα δ' ἐόντι ἐπανίστασθαι
καὶ φύλακας γίνεσθαι ἐγερετὶ ζώντων καὶ νεκρῶν.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 6

1 ἔνθα δ' ἐόντι rkp, Diels, Bollack a Wismann; †ἔνθα δ' ἐόντι† Kahn; ἔνθα θεόν
τιν' Patin; θεὸν δεῖ Sauppe; ἔνθα δέοντι Kratochvíl a Hladký podle opravy na začátku B 1
u Aristotela.

2 φύλακας rkp, Diels, Kahn; φύλακες Bollack a Wismann.

2 ἐγεῖρτι ζώντων Bernays, Diels, Kahn; ἐγεῖρτιζώντων rkp.

Možné verze překladu s konjekturou podle začátku B 1 u Aristotela:

1 Povstat díky tomu (pro to?), co je zde závazné, ...

1 Tehdy povstat díky tomu (pro to?), co je závazné, ...

1 Kdy je nutné povstat, ...

Verze překladu:

1 Jsou probouzeni tím, který zde je,
a stávají se bdělými strážci živých a mrtvých.

Překlad s konjekturou (Patin):

1 Postavit se nějakému bohu tam (zde?), ...

Překlad s konjekturou (Sauppe):

1 Je třeba se postavit bohu, ...

B 64 (Kahn CXIX)

1 {[Hérakleitos] tvrdí, že soud světa a všech věcí v něm
nastává prostřednictvím ohně. Proto říká: }

3 Toto veškerenstvo řídí blesk.

{To jest, že je spravuje,
5 neboť ohni - věčnému - říká blesk.
O tomto ohni také říká, že je vědomý,
7 a že je příčinou uspořádání veškerenstva. }

1 {λέγει δὲ καὶ τοῦ κόσμου κρίσιν καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ
διὰ πυρὸς γίνεσθαι λέγων οὕτως: }

3 τάδε πάντα οἰακίζει κεραυνός.

- {τουτέστι κατευθύνει,
 5 κεραυνὸν τὸ πῦρ λέγων τὸ αἰώνιον.
 λέγει δὲ καὶ φρόνιμον τοῦτο εἶναι τὸ πῦρ
 7 καὶ τῆς διοικήσεως τῶν ὅλων αἰτίον·}

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 7
 Filodémos, De pietate 6a, p. 70 Gomperz

- 3 τὰδε Boeder, Kahn; τὰ δὲ rkp, Diels, Kranz.

Překladová verze:

- 3 Toto všechno řídí blesk.

B 65 (Kahn CXX)

- 1 {Přívrženec Hérakleitovy nauky, který zavádí výrazy:}

- Nasycení a nedostatek,
 3 vše jako jedno a všechno v proměně.

- 1 {Ἡρακλειτείου δόξης ἑταῖρος,}

- κόρον καὶ χρημοσύνην
 3 καὶ ἐν τὸ πᾶν καὶ πάντα ἀμοιβῆ {εἰσάγων}.

Filón Alex., Legum allegoriarum libri III, 7

Verze překladu:

- 3 jedno veškerenstvo a všechno v proměně.

- {Což někteří nazvali}
 2 nasycení a nedostatek,
 {zatímco jiní vzplanutí a rozvržení v kosmos.}
 {ὅπερ οἱ μὲν}
 2 κόρον καὶ χρημοσύνην
 {ἐκάλεσαν, οἱ δ' ἐκπύρωσιν καὶ διακόσμησιν,}

Filón Alex., De specialibus legibus I, 208

(Analogie k tomu: Plútarchos, De E apud Delphos 9, p. 389c)

- {Nazývá jej [oheň] však }
- 2 nedostatek a nasycení.
{Nedostatkem je totiž podle něj rozvržení v kosmos, vzplanutí je pak nasycení.}
- {καλεῖ δὲ αὐτὸ}
- 2 χρησιμοσύνην καὶ κόρον·
{χρησιμοσύνη δὲ ἐστὶν ἡ διακόσμησις κατ' αὐτόν, ἡ δὲ ἐκπύρωσις κόρος.}
- Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 7

B 66 (Kahn CXXI)

- 1 Oheň svým příchodem
všechno vytříbí a zachvátí.
- 1 πάντα τὸ πῦρ ἐπελθὼν
κρινεῖ καὶ καταλήψεται.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 7

Verze překladu:

... vše rozsoudí a pojme.

B 67 (Kahn CXXIII)

- 1 Bůh:
den noc,
3 zima léto,
zápas mír,
5 nasycení hlad.
- {Veškeré protiklady:
7 Tato Mysl [zde] -}
- Proměňuje se právě tak,
9 jako když se smísí s kadidly,
nazývá se podle vůně každého z nich.
- 1 ὁ θεός·
ἡμέρη εὐφρόνη,

- 3 χειμῶν θέρος,
πόλεμος εἰρήνη,
5 κόρος λίμος

{τὰναντία ἅπαντα·
7 οὗτος ὁ νοῦς,}

- ἀλλοιοῦται δὲ ὄκωσπερ
9 ὅπταν συμμιγῆ θυώμασιν,
ὀνομάζεται καθ' ἡδονὴν ἐκάστου.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 8
Viz též A 1, 8 u Diogena Laertia.

- 2 εὐφρόνη Miller, Diels, Kahn; εὐφράνθη rkp.
8 ὄκωσπερ rkp, Kahn, Bollack a Wismann; ὄκωσπερ [πῦρ] Diels, Kranz.

Verze překladu:

- 7 Mysl (oheň ?) se proměňuje právě tak,
jako je Bůh,
9 když se smísí s kadidly,
nazýván podle vůně každého z nich.

Závěr podle Dielsova doplnění:

- 7 {Tato Mysl}
se proměňuje jako [oheň]:
9 když se smísí s kadidly, ...

{A Z[eus:]
[shromažď]uje však [i pro]tiklady,
[urážení] bož[ských věcí,] (?)
noc, [den,
zápas, mír ...] }
{καὶ Ζ[εύς·]
[συμβ]αίνει δὲ κα[ὶ τὰ]ναντία
θε[ῖα θε]ῖναι
νύκτα [ἡμέραν,
πόλεμον εἰρήνην ...] }

Filodémos, De pietate 6 a, p. 70, Gomperz

B 67a (Kahn Appendix I)

1 {Tak životní teplo vycházející od Slunce [dodává všemu, co žije, život].
 K této myšlence podává nejlepší přirovnání „odpočívající“ Hérakleitos,
 3 totiž podobenství o pavoukovi jakožto duši a pavučině jakožto tělu:
 Jako pavouk stojící uprostřed pavučiny cítí,
 5 když moucha náhle poruší některé její vlákno,
 a hned tam rychle běží, jako by ho přetnutí vlákna bolelo,
 7 tak duše člověka rychle běží tam, kde je nějaká část těla poškozena,
 jako kdyby nesnesla poškození těla,
 9 se kterým je pevně a úměrně spojena. }

1 {ita vitalis calor a sole procedens omnibus quae vivunt vitam subministrat,
 cui sententiae Heraclitus adquiescens optimam similitudinem dat
 3 de aranea ad animam, de tela aranae ad corpus.
 sic[ut] aranea, {ait,} stans in medio telae sentit,
 5 quam cito musca aliquem filum suum corrumpit
 itaque illuc celeriter currit quasi de fili persectione dolens,
 7 sic hominis anima aliqua parte corporis laesa
 illuc festine meat quasi impatiens laesionis corporis,
 9 cui firme et proportionaliter iuncta est. }

Hisdosus Scholasticus, Ad Chalcidium In Platon. Tim. 34b, cod. Paris. l. 8624 s. XII F.2

6 persectione Diels; perfectione rkp.

Překlad podle rukopisného čtení (6. řádek):

{ ... a hned tam rychle běží, jakoby trpěl [starostí] o dokonalost vlákna, ... }

B 67a/2

Tento nedlouhý příklad je od Stratóna, Ainesidéma a Hérakleita,
 neboť i oni sami si všímají jednoty duše, která je rozptýlena v celém těle
 a všude je sama sebou jako vanutí zvuku dutinou píšťaly,
 a tak rozličnými způsoby vyzařuje skrze smysly,
 nejsou ani tak oddělená, jako spíše rozdělená.

non longe hoc exemplum est a Stratone et Aenesidemo et Heraclito.
 nam et ipsi unitatem animae tuentur, quae in totum corpus diffusa
 et ubique ipsa, velut flatu in calamo per cavernas,
 ita per sensuality variis modis emicet

non tam concisa quam dispensata

Tertullianus, De anima 14

(Viz též Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 349 - 350; VII, 127; VII, 130.)

B 68 (Kahn Appendix I)

1 {A proto Hérakleitos ony [posvátné obřady] vhodně nazýval}

tišící prostředky [totiž: vztyčení obřadních fallů],

3 {neboť utišují hrůzy
a osvobozují duše od svízelností, které přináší zrození.}

1 {Καὶ διὰ τοῦτο εἰκότως αὐτὰ [sc. μυστήρια vel ἱερά] }

ἄκεα {[sc. τὴν μὲν τῶν φαλλῶν στάσιν - I, 11, 32] }

3 {Ἡράκλειτος προσεῖπεν, ὡς ἐξακεσόμενα τὰ δεινὰ
καὶ τὰς ψυχὰς ἐξάντεις ἀπεργαζόμενα τῶν ἐν τῇ γενέσει συμφορῶν.}

Iamblichos, De mysteriis I, 11, 63

3 ἐξακεσόμενα Cobet, Parthey, Diels aj.; ἐξακούμενα Des Places, Bollack a
Wismann; ἐξακούόμενα rkpp.

B 69 (Kahn Appendix I)

1 {Rozlišuji tudíž dva druhy obětních obřadů:
ty první, které přísluší zcela očištěným lidem,

3 se provádějí velmi zřídka}

před jedním,

5 {jak říká Hérakleitos,
nebo před několika málo muži;

7 druhé jsou látkové a tělesné
a jsou ustaveny prostřednictvím proměny.}

- 1 {Καὶ θυσιῶν τοίνυν τίθημι διττὰ εἶδη·
τὰ μὲν τῶν ἀποκεκαθαρομένων παντάπασιν ἀνθρώπων,
3 οἷα}

ἐφ' ἑνὸς

- 5 {ἄν ποτε γένοιτο σπανίως, ὡς φησιν Ἡράκλειτος,
ἢ τινῶν ὀλίγων εὐαριθμῆτων ἀνδρῶν,
7 τὰ δ' ἔνυλα καὶ σωματοειδῆ
καὶ διὰ μεταβολῆς συνιστάμενα}

Iamblichos, De mysteriis V, 15, 12

- 2 ἀνθρώπων 1 rkp; ἀνθρωπω 1 rkp.

B 70 (Kahn LVIII)

- 1 {Hérakleitos pokládal lidská mínění za dětské hračky.}

- 1 {Ἡράκλειτος παίδων ἀθύρματα νενόμικεν εἶναι τὰ ἀνθρώπινα
δοξάσματα.}

Iamblichos, De anima (u Stobaia, Anthologium II, 1, 16), fr. 429 Schleiermacher = fr. 79
Bywatter

B 71 (Kahn V)

- 1 {Mít na paměti také toho,
kdo zapomněl, kam vede cesta.

- 1 {μεμνηῆσθαι δὲ καὶ}
τοῦ ἐπιλανθανομένου, ἢ ἡ ὁδὸς ἄγει.

Marcus Aurelius IV, 46

- 2 ἡ většina rkp; οἱ 1 rkp.

B 72 (Kahn V)

1 S čím se zcela nepřetržitě stýkají,
 {s logem, který spravuje veškerenstvo,}
 3 s tím se neshodují,
 a věci, se kterými se každý den potkávají,
 5 se jim jeví cizí.

1 ᾧ μάλιστα διηνεκῶς ὀμιλοῦσι,
 {λόγω τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι,}
 3 τούτῳ διαφέρονται
 καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι,
 5 ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται

Marcus Aurelius IV, 46

4 ἐγκυροῦσι 1 rkp, Diels, Kahn; ἀκυροῦσαν 1 rkp; vynechává 1 rkp.

Pokus o rekonstrukci:

1 Zcela nepřetržitě se stýkají s řečí,
 se kterou se neshodují;
 a věci, se kterými se každý den potkávají,
 se jim jeví cizí.

1 μάλιστα διηνεκῶς ὀμιλοῦσι λόγω
 τούτῳ διαφέρονται·
 καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι,
 ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται.

B 73 (Kahn V)

1 Nemá se jednat a mluvit jako spící,
 vždyť i tehdy se nám zdá, že jednáme a mluvíme.

1 οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιεῖν καὶ λέγειν,
 καὶ γὰρ καὶ τότε δοκοῦμεν ποιεῖν καὶ λέγειν.

Marcus Aurelius IV, 46

B 74 (Kahn XIII)

- 1 {Mít na paměti, že}
není správné být [jednat a mluvit jako] děti rodičů,
3 {prostě řečeno: tak, jak nám to bylo předáno.}
- 1 {μεμνηῆσθαι ... ὅτι}
οὐ δεῖ [ὥς] παιῖδας τοκεῶνων [sc. ποιεῖν καὶ λέγειν],
3 {τουτέστι κατὰ ψιλόν, καθότι παρελήφραμεν.}

Marcus Aurelius IV, 46

- 2 [ὥς] Casaubonus; [ὥςπερ] Gataker; [οὐδ' ὥς] Schänkl.
2 τοκεῶνων Rendall, Diels, Kahn; τοκέων ὦν rkr.

B 75 (Kahn XCI)

- 1 {Hérakleitos, myslím, říká, že}
také spící jsou dělníky a pomocníky toho,
3 co na světě vzniká.
- 1 καὶ τοὺς καθεύδοντας, {οἶμαι, ὁ Ἡράκλειτος}
ἐργάτας εἶναι {λέγει} καὶ συνεργοὺς τῶν
3 ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων.

Marcus Aurelius VI, 42

Verze překladu:

- 3 co se na světě děje.

B 76 (Kahn XLI)

- 1 Smrt země je stát se vodou
a smrt vody je stát se vzduchem,
3 a [smrtí] vzduchu, [stát se] ohněm,
a naopak.
- 1 γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι
καὶ ὕδατος θάνατος ἀέρα γενέσθαι
3 καὶ ἀέρος πῦρ

καὶ ἔμπαλιν.

Marcus Aurelius IV, 46

Verze překladu:

- 1 Smrtí země vzniká voda
a smrtí vody vzniká vzduch;
3 a vzduchu oheň,
a tak dokola.

Varianty u jiných autorů:

Smrt ohně je vznikem vzduchu
a smrt vzduchu je vznikem vody.
πυρὸς θάνατος ἀέρι γένεσις,
καὶ ἀέρος θάνατος ὕδατι γένεσις,

Plútarchos, De E apud Delphos 18, p. 392c

Smrt ohně je vznikem vzduchu;
{ také oheň umírá jako živá bytost,
bud' že hasne proti své vůli, nebo že pohasíná sám od sebe. }
πυρὸς θάνατος ἀέρος γένεσις.
{ θνήσκει καὶ πῦρ ὥσπερ ζῶον
ἢ βία σβεννύμενον ἢ δι' αὐτοῦ μαραινόμενον. }

Plútarchos, De primo frigido 10, p. 949a

Oheň žije smrt země
a vzduch žije smrt ohně,
voda žije smrt vzduchu,
země vody.
ζῆ πῦρ τὸν γῆς θάνατον,
καὶ ἀήρ ζῆ τὸν πυρὸς θάνατον,
ὑδωρ ζῆ τὸν ἀέρος θάνατον,
γῆ τὸν ὕδατος.

Maximos z Tyru, Dialexeis 12, 4, p. 489

Kranz se pokouší rekonstruovat z Maxima s přihlédnutím k B 36:

Oheň žije smrt vody,
voda žije smrt ohně nebo země,

země žije smrt vody.

ζῆ πῦρ τὸν ὕδατος θάνατον,
 ὕδωρ ζῆ τὸν πυρὸς ἢ γῆς θάνατον
 γῆ τὸν ὕδατος.

B 77 (Kahn CVIII)

1 {Hérakleitos řekl, že} pro duše je rozkoš
 nestávat se smrtí ve vlhkých věcech,

3 {a že rozkoší je pro ně pád do zrození. A jinde řekl:}

My žijeme jejich [duší?] smrt
 5 a ony žijí naši smrt.

1 {Ἡράκλειτον} ψυχῆσι {φάναι} τέρψιν
 μὴ θάνατον ὑγρῆσι γενέσθαι,

3 {τέρψιν δὲ εἶναι αὐταῖς τὴν εἰς τὴν γένεσιν πτώσιν, καὶ ἀλλαχοῦ δὲ φάναι}

ζῆν ἡμᾶς τὸν ἐκείνων θάνατον
 5 καὶ ζῆν ἐκείνας τὸν ἡμέτερον θάνατον.

Núménios u Porfyria, *De antro nympharum* 10; frg. 35 Thedinga (1-5)

Proklos, *In Platonis rem publicam commentarii* II, 270. 30 Winnington-Ingram (1-2)

2 μὴ θάνατον Porfyrios (ed. TLG), Bollack a Wismann, Kahn; ἢ θάνατον Diels;
 καὶ θάνατον Kranz; vnechává Schuster.

Různé verze překladu:

1 {Hérakleitos řekl, že} vlhkým duším
 smrt nenastává jako rozkoš
 3 {a že rozkoší je pro ně pád do zrození.}

1 Pro duše je to rozkoš,
 nikoliv smrt, když se stanou vlhkými.
 3 {Rozkoší jim je pád do zrození.}

Překlad (1-2) podle různých konjunktur:

Diels: Pro duše je to rozkoš nebo smrt, když se stanou vlhkými.

Kranz: Pro duše je to rozkoš i smrt, ...

Schuster: Pro duše je to rozkoš, ...

1 Pro duše je to smrt, {jak říká Hérakleitos,}
když se stanou vlhkými.

1 {ὅπη φησὶν Ἡράκλειτος,} θάνατος ψυχᾶσιν
ύγραῖσι γενέσθαι.

Proklos, In Platonis rem publicam commentarii II, 270, 30 Winnington-Ingram
(Aristeidés Quintilianus, De musica II, 17.89)

B 78 (Kahn LV)

1 Lidská povaha nemá záměry,
božská však má.

1 ἦθος γὰρ ἀνθρώπειον μὲν οὐκ ἔχει γνῶμας,
θεῖον δὲ ἔχει·

Kelsos u Órigena, Contra Celsum VI, 12
Viz také A 16 /2.

B 79 (Kahn LVII)

1 Muž je daimonem shledáván dětinským,
tak jako dítě mužem.

1 ἀνὴρ νήπιος ἤκουσε πρὸς δαίμονος
ὄκωσπερ παῖς πρὸς ἀνδρός.

Kelsos u Órigena, Contra Celsum VI, 12

B 80 (Kahn LXXXII)

1 Je třeba vědět, že zápas je společný,
a právo je sporem,

3 a všechno vzniká sporem
a nutností.

- 1 εἰδέναι δὲ χρὴ τὸν πόλεμον ἔοντα ξυνόν,
καὶ δίκην ἔρην,
3 καὶ γινόμενα πάντα κατ' ἔρην
καὶ χρεῶν.

Kelsos u Órigena, *Contra Celsum* VI, 42 (1-4)
Aristotelés, *Ethica Nicomachea* 1155b 6 (3)
Viz též A 1, 8 u Diogena Laertia.

- 1 εἰδέναι δὲ Diels, Kranz, Kahn; εἰδέναι Schleiermacher; εἰ δὲ rkp.
2 ἔρην Schleiermacher, Diels (podle A 22), Kahn; ἐρεῖν rkp.
4 χρεῶν Diels podle Filodéma, De pietate; χρεώμενα rkp, Wolf, Kahn; κατα
χρεώμενα Schuster; κρινόμενα Bywater; χωρεόμενα Gundermann.

Překladová verze závěru:

- 4 a jak je zapotřebí.

Závěr podle kodexového čtení:

- 4 a je věštby vyhlášeno.

{...že zápas a Zeus je totéž,
jak to říká i Hérakleitos}
{καὶ τὸν πόλεμον καὶ τὸν Δία τὸν αὐτὸν εἶναι,
καθάπερ καὶ τὸν Ἡράκλειτον λέγειν.}

Filodémos, *De pietate* 14, 26 (Diels podle revize Philodemi Papyri incerti, p. 81 Gomperz)

B 81 (Kahn XXVI)

- 1 {... příchod řečníků...
[o Pýthagorovi]}
3 Je vůdce podvodníků.

1 {... ἢ τῶν ῥητόρων εἰσαγωγή ...}
κοπίδων ἐστὶν ἀρχηγός.

Diogenés Stoik (= z Babylónu), fr. 105, v: Filodémos, *Rhetorica* I, coll. 56, 62, p. 351 Sudh.

Verze překladu:

- 3 Je přední z podvodníků.

- 1 {Jako podvodníka označuje dovednosti slov kromě jiných i Tímaios, který píše takto:}
 {Tak vychází najevo i to, že Pýthagorás nebyl skutečný vynálezce}
 3 [umění] podvodníků
 {a že ho Hérakleitos neobvinil právem,
 5 nýbrž že Hérakleitos sám je chvástal.}

1 {κοπίδας δὲ τὰς τῶν λόγων τέχνας ἄλλοι τε καὶ ὁ Τίμαιος οὕτως γράφων·
 {ὥστε καὶ φαίνεσθαι μὴ τὸν Πυθαγόραν εὐρετὴν ἀληθινὸν ὄντα}

3 κοπίδων

{μηδὲ τὸν ὑφ' Ἡρακλείτου κατηγορούμενον,

5 ἀλλ' αὐτὸν [τὸν] Ἡράκλειτον εἶναι τὸν ἀλαζονευόμενον.}

Tímaios z Tauromenia = Timaeus Historicus, fr. 132 (Volume-Jacoby-F 3b,566) v: Schol. in Eur. Hec. 131

1 γράφων Schwarz, Jacoby; γράφει rkpp; γράφωσιν rkpp.

2 εὐρετὴν ἀληθινὸν ὄντα Schwarz; εὐρόμενον 1 rkpp; εὐράμενον 1 rkpp;
 εὐρ[ετὴν γεν]όμενον Mette; εὐρετὴν ὄντα Diels.

4 [τὸν] Schwarz.

B 82 (Kahn LVI)

1 Nejkrásnější z opic je šeredná
 ve srovnání s rodem lidí.

1 πιθήκων ὁ κάλλιστος αἰσχροὺς
 ἀνθρώπων γένει συμβάλλειν.

Platón, Hippias maior 289a

2 ἀνθρώπων Bekker, Diels, Kahn (podle B 83); ἄλλω rkpp; ἀνδρῶν Gomperz.

Verze překladu:

2 ve srovnání s jiným pokolením.

B 83 (Kahn LVI)

1 Nejmoudřejší z lidí se vůči bohu bude jevit jako opice
 {moudrostí, krásou i ve všem ostatním.}

- 1 ἀνθρώπων ὁ σοφώτατος πρὸς θεὸν πίθηκος φανεῖται
{καὶ σοφίη καὶ κάλλει καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν;}

Platón, Hippias maior 289b

B 84 (Kahn LII, LIII)

- 1 Proměňujíc se odpočívá.
2 Usilovat o totéž a [pořád] začínat, je dřina.
1 μεταβάλλον ἀναπαύεται.
2 κάματός ἐστι τοῖς αὐτοῖς μοχθεῖν καὶ ἄρχεσθαι.

Plótinus, Enneades IV, 8, 1, 14

- Verze překladu: 1 Odpočívá tím, že (se) proměňuje.
Verze překladu (tranzitivní): 1 Zatímco proměňuje, odpočívá [oheň].
Různé verze překladu 2. výroku:
2 Je namáhavé pro totéž se lopotit a začínat.
2 Usilovat o něco a zároveň tím být ovládán, je dřina.
2 Je únavné se pro tytéž [věci, pány?] lopotit a být jimi ovládán.
2 Pro tytéž [lidi] je namáhavé se lopotit a být ovládán.

(U Plótina jsou tyto dva původně různé výroky hned za sebou jako příklady Hérakleitových paradoxů ohledně vztahu duše k mysli a její svébytnosti dokonce i v tělesném životě:) Vždyť Hérakleitos, který nás vybízí, abychom toto zkoumali, učí o nutných směnách (viz B 90) protikladů, mluví o cestě nahoru dolů (B 60.1) a říká, že „proměňujíc se, odpočívá“ (B 84.1) a že „usilovat o totéž a [pořád] začínat, je dřina.“ (B 84.2). Zanechal nám tušení, opominul, aby nám ten výrok učinil zřejmým; snad proto, že my sami máme hledat, jako on sám našel, když hledal.

Ὁ μὲν γὰρ Ἡράκλειτος, ὃς ἡμῖν παρακελεύεται ζητεῖν τοῦτο, ἀμοιβᾶς (B 90) τε ἀναγκαίως τιθέμενος ἐκ τῶν ἐναντίων, ὁδὸν τε ἄνω κάτω (B 60) εἰπὼν καὶ μεταβάλλον ἀναπαύεται (B 84.1) καὶ κάματός ἐστι τοῖς αὐτοῖς μοχθεῖν καὶ ἄρχεσθαι (B 84.2) εἰκάζειν ἔδωκεν ἀμελήσας σαφῆ ἡμῖν ποιῆσαι τὸν λόγον, ὡς δέον ἴσως παρ' αὐτῷ ζητεῖν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ζητήσας εὔρεν.

Plótinus, Enneades IV, 8, 1, 11-17

B 85 (Kahn CV)

- 1 Bojovat s touhou je obtížné,
protože když něco chce,
3 platí za to duší.

- 1 θυμῶ μάχεσθαι χαλεπόν·
ὅ τι γὰρ ἂν θέλη,
3 ψυχῆς ὠνεῖται.

Plútarchos, Amatorius 11, p. 755d (1-3)

Plútarchos, De cohibenda ira 457d (1-3)

Plútarchos, Vita Coriolanum 22, 1 (1-3)

Iamblichos, Protrepticus 21, p. 113 (1-3)

Aristotelés, Ethica Eudemia 1223b 23 (1 a 3)

Aristotelés, Politica 1315a 29 (1 a 3)

Aristotelés, Ethica Nicomachea 1105a 7 (1)

- 2 ὅ τι γὰρ Amatorius, De cohibenda ira, Iamblichos; ὅ γὰρ Vita Coriolanum;
vypouští Bollack a Wismann na základě Aristotela, Ethica Eud. 1223b 22.
(Diels-Kranz: θέλη je archaická forma ἔοιθυμῆ)

Verze překladu:

- 3 platí se za to duší.
3 kupuje to za duší.

B 86 (Kahn LXXXVI)

- 1 Skrývat {hlubiny známosti je ovšem podle Hérakleita} dobrá nedůvěra,
2 neboť díky nedůvěře unikají, aby nebyly poznávány.

- 1 {ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς γνώσεως βάθη} κρύπτειν ἀπιστίη ἀγαθῆ, {καθ' Ἡράκλειτόν,}
2 ἀπιστίη γὰρ διαφυγγάνει μὴ γινώσκεσθαι.

Kléméns Alex., Stromata V, 88, 5

- 1 ἀπιστίη ἀγαθῆ poznámka v rkp, Stählin; ἀπιστίη ἀγαθῆ rkp.

2 ἀπιστίη Stählin z Plútarcha; ἀπιστίη rkp.

Verze překladu téhož čtení (= Stählinových konjektur Klémenta):

2 neboť unikají před nedůvěrou, aby nebyly poznávány.

Překlad rukopisného čtení Klémenta:

1 {Hlubiny známosti je ovšem podle Hérakleita [třeba, lépe ?]} skrývat dobrou nedůvěrou,

2 neboť nedůvěra uniká, aby se nepoznávalo.

{Mnohé z božských věcí však podle Hérakleita}

2 díky nedůvěře unikají, aby nebyly poznávány.

{ἀλλὰ τῶν μὲν θεῶν τὰ πολλὰ καθ' Ἡράκλειτον}

2 ἀπιστίη γὰρ διαφυγγάνει μὴ γινώσκεισθαι.

Plútarchos, Vita Coriolanum 38

2 ἀπιστίη rkp, Bywater, Diels; ἀπιστίη rkpp, Kahn, Bollack-Wismann; ἀπιστίη většina rkp; πίστιν 1 rkp.

Překlad jiného čtení Plútarcha (Kahn, Bollack-Wismann):

2 nedůvěra uniká před poznáním.

B 87 (Kahn LX)

1 Hloupý člověk se rád rozechvívá nad každou řečí.

1 βλάξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ φιλεῖ ἐπτοῆσθαι.

Plútarchos, Quomodo adolescens poetas audire debeat (= De audiendis poëtis) 28d

1 ἐπτοῆσθαι část rkpp Quomodo adolescens... 28d, Kahn, Bollack a Wismann, Xylander jako oprava 41d na základě 28d, tak i Diels, Kranz; πεποιῆσθαι ostatní rkpp Quomodo adolescens... 28d; παιδεύεσθαι rkpp De recta ratione audiendi 41a.

1 Hloupý člověk se rád nechává každou řečí vychovávat.

1 βλάξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ παιδεύεσθαι φιλεῖ.

Plútarchos, De recta ratione audiendi 41a

Verze překladu:

1 Hloupý člověk se rád nechává vzdělávat každou řečí.

B 88 (Kahn XCIII)

1 Totéž je uvnitř:
živé i mrtvé,
3 probuzené i spící,
mladé i staré.
5 Jedno je převrácením toho druhého,
a to druhé zas převrácením toho prvního.

1 ταὐτὸ γ' ἔνι
ζῶν καὶ τεθνηκὸς
3 καὶ [τὸ] ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον
καὶ νέον καὶ γηραιόν·
5 τάδε γὰρ μεταπεσόντα ἐκεῖνά ἐστι,
κάκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα ταῦτα.

Plútarchos, Consolatio ad Apollonium 10, p. 106e

(Náznak parafráze: Plútarchos, De E apud Delphos 18, p. 392cd)

1 γ' ἔνι 1 rkp, Babbitt, Bollack a Wismann; τ' ἔνι 2 rkpp, Diels, Kahn.
3 [τὸ] Reiske, Babbitt, Diels, Kahn, Bollack a Wismann.
3 τὸ καθεῦδον 1 rkp, Babbitt, Kahn; καθεῦδον 3 rkpp, Diels.
5-6 τάδε ... ταῦτα vynechává Schleiermacher, Wilamowitz (považují za Plútarchovo).

B 89 (Kahn VI)

1 Probuzeným je svět jeden a společný,
avšak každý ze spících se obrací k vlastnímu.

1 τοῖς ἐγρηγορόσιν ἓνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι,
τῶν δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀναστρέφεισθαι.

Plútarchos, De superstitione 3, p. 166c

2 ἀναστρέφεισθαι 1 rkp, Bollack-Wismann, přírouští Kranz; ἀποστρέφεισθαι
ostatní rkpp, Diels, Kahn, Marcovich, Robinson, Conche.

(Diels a Kranz považují 2. řádek za Plútarchův text, Kahn celý zlomek.)

B 90 (Kahn XL)

1 Všechno se směňuje za oheň
a oheň za všechno,
3 jako zboží za zlato
a zlato za zboží.

1 πυρός τε ἀνταμείβηται πάντα {φησὶν ὁ Ἡράκλειτος}
καὶ πῦρ ἀπάντων,
3 ὅκωσπερ χρυσοῦ χρήματα
καὶ χρημάτων χρυσός,

Plútarchos, De E apud Delphos 8, p. 388e

1 ἀνταμείβηται rkpp, Bollack-Wismann; ἀνταμοίβηται 1 rkp; ἀνταμοιβή τὰ
Diels, Kahn; ἀνταμοιβήν τὰ Sieveking.
4 ὅκωσπερ Bernardakis, Diels, Kahn; ὥσπερ 1 rkp; ἐκ ὥσπερ 1 rkp.

1 Směnou ohně je všechno, {říká Hérakleitos}.

1 πυρός γὰρ ἀμοιβήν εἶναί {φησὶν Ἡράκλειτος} πάντα.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 8 = A 1, 8 (viz též A 1, 7)

Simplikios, In Aristotelis Physicorum libros commentaria 23, 38 (Vol. IX, p. 24. 4-8 Diels) =

Theofrastos, Physicorum opiniones fr. 1, D. 475 = Kahn XLIII B = část A 5 / 2

1 {Hérakleitos, ... učí o nutných} směnách {protikladů...}

1 {Ἡράκλειτος, ...} ἀμοιβάς {τε ἀναγκαίως τιθέμενος ἐκ τῶν ἐναντίων,}

Plótinus, Enneades IV, 8, 1, 12 (viz B 84.1)

B 91 (Kahn LI)

1 Nelze dvakrát vstoupit do téže řeky,
{podle Hérakleita,
3 ani se nelze dvakrát dotknout smrtelné bytosti v témže stavu,
neboť ta se hbitou a rychlou proměnou}
5 rozptyluje a znovu shromažďuje.

- {A vlastně se ani nespojuje znovu a někdy později,
7 ale spíše se zároveň spojuje i opouští,}
přichází i odchází.
- 1 ποταμῶ {γὰρ} οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι δις τῷ αὐτῷ
{καθ' Ἡράκλειτον
3 οὐδὲ θνητῆς οὐσίας δις ἄψασθαι κατὰ ἕξιν [τῆς αὐτῆς],
ἀλλ' ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς}
5 σκιδνησι καὶ πάλιν συνάγει,
{μᾶλλον δ' οὐδὲ πάλιν οὐδ' ὕστερον
7 ἀλλ' ἅμα συνίσταται καὶ ἀπολείπει καὶ}
πρόσεισι καὶ ἄπεισιν.

Plútarchos, De E apud Delphos 18, p. 392b (1-8)

Plútarchos, De sera numinis vindicta 559c (z Poseidónia, Fr. 367.21-24 Theiler) (parafráze 1)

Platón, Kratylos 402a = A 6 /1 (1)

Aristotelés, Metaphysica III, 1010a 14 (1)

Viz též A 1, 8 u Diogena Laertia; A 10 /1 (Platón, Sofistes).

- 3 κατὰ ἕξιν [τῆς αὐτῆς] Diels, Kranz; κατὰ ἕξιν rkpp, Kahn.
5 Za podmět těchto slov považuje Diels θεός, „bůh“, analogicky k Epist. Heracl. 6:
θεὸς ἐν κόσμῳ μεγάλα σώματα ἰατρύει. ἐπανισοῖ αὐτῶν τὸ ἄμετρον ... συνάγει
τὰ σκιδνάμενα ... - Bůh ve světě léčí veliká tělesa živlů (nebeská tělesa?). Vyrovňuje jejich
neuměřenost ... spojuje (smiřuje?) rozptýlené ...

{Nezapomeňme na Hérakleitovo veškerenstvo vrhající věci do řeky,
na to, že říká, že nelze dvakrát vstoupit do všeho toho, co se pohybuje
a mění proměňující se přirozenost.}

ἢ λήσομεν εἰς τὸν Ἡρακλείτειον ἅπαντα πράγματα ποταμὸν ἐμβαλόντες,
εἰς ὃν οὐ φησι δις ἐμβῆναι τῷ πάντα κινεῖν
καὶ ἕτεροιοῦν τὴν φύσιν μεταβάλλουσιν.

Plútarchos, De sera numinis vindicta 559c (z Poseidónia, Fr. 367.21-24 Theiler)

{Všechno pomíjí a nic netrvá,
a když všechno, co je, připodobňuje k proudu řeky, praví:}

- 1 Dvakrát do téže řeky bys nevstoupil.

Verze překladu:

{Všechno prochází a nic nezůstává, ...}
{πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει,
καὶ ποταμοῦ ῥοῆ ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει ὡς}

- 1 δις ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης.

Platón, Kratylos 402a = A 6 /1

1 Dvakrát do téže řeky nelze vstoupit.

1 δις τῷ αὐτῷ ποταμῷ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι
Aristotelés, *Metaphysica* III, p. 1010a 14

Analogie Grégoria z Nazianzu (nejmenuje Hérakleita):

{Nic není stálé. Jsem proudem špinavé řeky,
neustále přitékám, nemám v sobě nic ustaveného.}

{Ἐμπεδον οὐδέν· ἔγωγε ῥόος θολεροῦ ποταμοῖο
Αἰὲν ἐπερχόμενος, ἔσταος οὐδέν ἔχων.}

Grégorios z Nazianzu, *De humana natura* 27 v: *Carmina moralia*, 1, 2 14; Migne PG 37, 757, 11 (Hürt to pokládá za inspirované Hérakleitem.)

B 92 (Kahn XXXIV)

1 Když Sibylla šílejícími ústy vykřikuje výroky, jež {podle Hérakleita}
nejsou k smíchu,
3 nejsou líbivé,
ani příjemné,
5 působením boha dosahuje hlasem tisíce let.

1 Σίβυλλα δὲ μαινομένῳ στόματι {καθ' Ἡράκλειτον}
ἀγέλαστα
3 καὶ ἀκαλλώπιστα
καὶ ἀμύριστα
5 φθεγγομένη χιλίων ἐτῶν ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ διὰ τὸν θεόν.

Plútarchos, *De Pythiae oraculis* 6, p. 378a
(Srov. tamtéž 406 a; Amatorius 763a.)

Verze překladu:

1 Sibylla šílejícími ústy pronáší {podle Hérakleita} výroky naprosto
neveselé,
3 nepřikrášlené
a nenalíčené,
5 a přesto zásluhou boha dosahuje svým hlasem tisíců let

B 93 (Kahn XXXIII)

- 1 Vládce, jehož věštírna je v Delfách:
ani nemluví,
3 ani neskrývá,
nýbrž dává znamení.

- 1 ὁ ἄναξ, οὗ τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς,
οὔτε λέγει
3 οὔτε κρύπτει
ἀλλὰ σημαίνει.

Plútarchos, De Pythiae oraculis 21, p. 404d (1-4)

Stobaios, Anthologium III, 1, 199 (1-4)

Iamblichos, Epistula ad Dexippum; u Stobaia, Anthologium II, 2, 5 (parafráze 2-4)

Iamblichos, De mysteriis III, 15 (parafráze 2-4)

- 1 {ὥς} ὁ ἄναξ Turnebus, Diels, Kahn, Sieveking; ὡσθ' ἄναξ 2 rkpp.

B 94 (Kahn XLIV)

- 1 Slunce nepřekročí [své] míry,
jinak by je vyhledaly Erínye,
3 pomocnice Díké.

- 1 ἥλιος γὰρ οὐχ ὑπερβήσεται μέτρα·
εἰ δὲ μή, Ἐρινύες
3 μιν Δίκης ἐπίκουροι ἐξευρήσουσιν.

Plútarchos, De exilio 11, p. 604a

Parafráze: Plútarchos, De Iside et Osiride, p. 370d

Filodémos, De pietate 6 a, p. 70 Gomperz (parafráze 2-3)

Viz B 3a (Papyrus Derveni).

B 95 (Kahn CVII)

- 1 Neučenost je lepší skrývat.

- 1 ἀμαθίην κρύπτειν ἄμεινον,

Plútarchos, De recta ratione audiendi 43d

Plútarchos, An virtus doceri possit 439d

[Simónidés:]

1 {Vždyť} neučenosť je lepší skrývat, {jak říká Hérakleitos,}
{je to však těžké při zábavě a při víně.}

1 ἀμαθίην {γὰρ} ἄμεινον {ὡς φησιν Ἡράκλειτος} κρύπτειν,
{ἔργον δ' ἐν ἀνέσει καὶ παρ' οἴνον.}

Plútarchos, Quaestiones convivales III, 1, p. 644f

{Skrývat neučenosť je lepší než se s ní vychloubat.}

{Κρύπτειν ἀμαθίην κρέσσον ἢ ἐς τὸ μέσον φέρειν.}

Stobaios, Anthologium I, 175 (= zrušený Hérakleitův zlomek B 109 Diels)

B 96 (Kahn LXXXVIII)

1 Mrtvolý jsou k vyhození spíše nežli hnůj.

1 νέκυες κοπρίων ἐκβλητότεροι.

Strabón, Geographica XVI, 26, 784

Plútarchos, Quaestiones convivales IV, 4, 3, p. 669a

Kelsos u Órigena, Contra Celsum V, 14, 20

Plótinus, Enneades V, 1, 2, 42

Verze překladu: Mrtvolý vyhazovat spíše než výkaly!

B 97 (Kahn LXI)

1 Psi štěkají na toho, koho nepoznávají.

1 κύνες {γὰρ καὶ} βαῦζουσιν ὃν ἄν μὴ γινώσκωσι.

Plútarchos, An seni respublica gerenda sit 7, p. 787c

1 καὶ βαῦζουσιν rkp, Kahn; καταβαῦζουσιν Wakefield, Diels;

1 ὃν rkp, Kahn; τῶν Wilamowitz; ὧν Diels.

Překlad podle rkp:

1 Psi totiž také štěkají na toho, koho nepoznávají.

B 98 (Kahn CXI)

1 Duše jsou cítit po Hádu.

1 αἰ ψυχὰὶ ὀσμῶνται καθ' Ἐαίδην.

Plútarchos, *De facie in orbe lunae* 28, p. 943e

Verze překladu:

Duše čichají k Hádu.

B 99 (Kahn XLVI)

1 Kdyby nebylo Slunce a záleželo by [jen] na ostatních hvězdách, měli bychom tmu.

1 ἡλίου μὴ ὄντος ἕνεκα τῶν ἄλλων ἄστρον
εὐφρόνην ἂν ἤγομεν.

Plútarchos, *De fortune* 98c

Viz též A 1, 10 u Diogena Laertia.

1 Kdyby nebylo Slunce,
byla by tma.
εἰ μὴ ἥλιος (φησίην) ἦν,
εὐφρόνη ἂν ἦν.

Plútarchos, *Aquane an ignis sit utilior* 7, p. 957a 6

1 Kdyby nebylo Slunce a záleželo by [jen] na ostatních hvězdách, byla by úplná noc.

ἡλίου μὴ ὄντος ἕνεκα τῶν ἄλλων ἄστρον
νῦξ ἂν ἦν τὰ πάντα.

Kléméns Alex., *Protrepticus* 113, 3

B 100 (Kahn XLII A)

- 1 {Hranice a oběhy:
Slunce,
3 které je jejich dozorcem a strážcem,
aby vymezovalo, rozsuzovalo, ukazovalo a vyjevovalo proměny a}
5 doby, které všechno přinášejí,

{jak říká Hérakleitos,
7 se stává pomocníkem vládce a prvotního boha,
v nikoli bezcenných a nicotných věcech, nýbrž ve věcech největších a
nejdůležitějších.}

- 1 {καὶ πείρατα καὶ περιόδους·
ᾧν ὁ ἥλιος
3 ἐπιστάτης ᾧν καὶ σκοπὸς
ὀρίζειν καὶ βραβεύειν καὶ ἀναδεικνύειν καὶ ἀναφαίνειν μεταβολὰς καὶ}
5 ὥρας αἰ πάντα φέρουσι

{καθ' Ἡράκλειτον,
7 οὐ φαύλων οὐδὲ μικρῶν ἀλλὰ τῶν μεγίστων καὶ κυριωτάτων
τῶ ἡγεμόνι καὶ πρώτῳ θεῶ γίγνεται συνεργός.}

Plútarchos, Platonicae quaestiones 8, 4, p. 1007d

Viz též A 1, 10 u Diogena Laertia.

(Kahn XLII B)

{Všechno, co doby přinášejí a země živí.}

{πάντων ᾧν φέρουσιν ὥραι γῆ δὲ φύει.}

Plútarchos, De defectu oraculorum 416a

Verze překladu:

... a země vydává.

B 101 (Kahn XXVIII)

- 1 Prohledal jsem sebe sama.

1 ἐδιζήσάμην ἐμεωυτόν.

Plútarchos, Adversus Colotem 20, p. 1118c

Iúlianos, Orationes VI, p. 1085a

Suidás, Lexicon, s.v. πόστουπος

Plótinios, Enneades V, 9, 5, 29

Verze překladu (gnómický aorist):

1 Hledám sebe sama.

1 {Prohlašoval, že vyhledal sám sebe a naučil se všemu sám od sebe.}

1 {αὐτὸν ἔφη διζήσασθαι καὶ μαθεῖν πάντα παρ' ἑαυτοῦ.}

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX 1, 5 = A 1, 5

B 101a (Kahn XV)

1 Oči jsou přesnější svědkové než uši.

1 ὀφθαλμοὶ γὰρ τῶν ὠτῶν ἀκριβέστεροι μάρτυρες.

Polybios, Historiae XII, 27, 1

B 102 (Kahn LXVIII)

1 Bohu je vše krásné, dobré a řádné;
lidé však pokládají něco za neřádné, něco za řádné.

1 τῷ μὲν θεῷ καλὰ πάντα καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια,
ἄνθρωποι δὲ ἃ μὲν ἄδικα ὑπειλήφασιν ἃ δὲ δίκαια.

Porfyrios, Quaestionem homerocarum ad Iliadem pertinentiam reliquaiae, ad IV, 4 (I, 69, 6
Schr. = Erbse, p. 445)

2 καὶ ἀγαθὰ 1 rkp, Diels, Kahn; vynechávají 3 rkpp.

B 103 (Kahn XCIX)

1 Společný je počátek a konec na obvodu kruhu.

1 ξυνὸν {γὰρ} ἀρχὴ καὶ πέρας ἐπὶ κύκλου περιφερείας.

Porfyrios, Quaestionem homerocarum ad Iliadem pertinentiam reliquaiae, ad XIV, 200, 37 (I, 190 Schr.)

1 Wilamowitz uznává za pravé jen po πέρας; Marcovich vypouští γὰρ a περιφερείας; Kahn chápe vše jen jako referenci.

B 104 (Kahn LIX)

1 Jaká je jejich mysl či rozvaha?
Důvěřují lidovým zpěvákům,
3 a jako učitele užívají zástup;
nevědí, že „většina je špatná, menšina dobrá“.

1 τίς γὰρ αὐτῶν νόος ἢ φρήν;
δήμων ἀοιδοῖσι πείθονται
3 καὶ διδασκάλῳ χρείωνται ὁμίλῳ
οὐκ εἰδοτες ὅτι οἱ ἄπολλοὶ κακοί, ὀλίγοι δὲ ἀγαθοί’.

Proklos, In Platonis Alcibiadem I, 256, p. 525, 21 Cumont (1-4)
Kléméns Alex., Stromata V, 59, 4 (2-4)

2 ἀοιδοῖσιν Kléméns, Bernays (opravuje Prokla podle Klémenta), Diels, Kahn; αἰδοῦς rkp Prokla.

2 πείθονται Diels, Kahn; ἠπιόων τε Proklos; ἠπιόωνται Bollack a Wismann;
ἔπεσθαι Kléméns.

3 χρείωνται Diels, Kahn; χρεῖων τε Proklos; χρέεσθαι Kléméns.

4 οἱ rkp Prokla; vynechávají Kléméns, Bernays, Wilamowitz.

Klémentova parafráze:

{Íónské músy ovšem výslovně říkají,}
že mnozí, kteří se pokládají za moudré,
2 následují lidové zpěváky
3 a řídí se konvencemi.
{Ony músy totiž vědí, že} „většina je špatná, menšina dobrá“.
{αἱ γοῦν Ἰάδες μοῦσαι διαρρήδην λέγουσι}
2 τοὺς μὲν πολλοὺς καὶ δοκησισόφους

- 3 δῆμων ἀοιδοῖσι ἔπεσθαι
καὶ νόμοισι χρέεσθαι,
5 {εἰδότας ὅτι} ἄπολλοι κακοί, ὀλίγοι δὲ ἀγαθοί·
Kléméns Alex., Stromata V, 59, 4

B 105 (Kahn XXIII)

- 1 {Na základě tohoto verše Hérakleitos o Homérovi říká, že byl astrolog.
A rovněž na základě těchto veršů:
3 „Osudu svému, jak mním, však žádný neujde člověk
at' jest vzácný či nízký, jak jednou zrodí se na svět.“ [Il. VI, 488-9] }
1 {Ἡράκλειτος ἐντεῦθεν ἀστρολόγον φησὶ Ὅμηρον
καὶ ἐν οἷς φησὶ
3 μοῖραν δ' οὐ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν
οὐ κακὸν οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται. [Il. VI, 488-9] }

Scholia in Iliadem ad XVIII, 251 (AT):

(= k verši:)

„Byl též Hektorův druh, vždyť jedné se zrodili noci:
Jeden vynikal radou, a druhý kopím byl mistr.“
Ἐκτορι δ' ἦεν ἑταῖρος, ἡ δ' ἐν νυκτὶ γένοντο,
ἀλλ' ὁ μὲν ἄρ' μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκαι·

B 106 (Kahn XX)

- 1 {Hérakleitos vyčítal Hésiodovi,
že rozdělával dny na dobré a špatné,
3 neboť nerozpoznal, že}

přirozenost každého dne je jedna.
1 {...Ἡράκλειτος ἐπέπληξεν Ἡσιόδῳ,
τὰς μὲν [sc. ἡμέρας] ἀγαθὰς ποιουμένῳ τὰς δὲ φαύλας,
3 ὡς ἀγνοοῦντι}

φύσιν ἡμέρας ἀπάσης μίαν οὖσαν

Plútarchos, Camillus 19, 1

{ Každý den je stejný jako všechny. }

{ unus {inquit} dies par omni est. }

Seneca, Epistulae 12, 7 Reynolds

B 107 (Kahn XVI)

1 Špatnými svědky jsou lidem oči a uši,
když mají barbarské duše.

1 κακοὶ μάρτυρες ἀνθρώποισιν ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα
βαρβάρους ψυχᾶς ἐχόντων,

Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 126 = A 16 /1, 126

Špatné jsou oči a uši nerozumných lidí,
kteří mají barbarské duše.

Κακοὶ γίνονται ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα ἀφρόνων ἀνθρώπων
ψυχᾶς βαρβάρους ἐχόντων.

Stobaios, Anthologium III, 4, 54

B 108 (Kahn XXVII)

1 Ačkoliv jsem slyšel řeči mnohých,
žádná z nich nepřichází k tomu, aby rozpoznala,
3 co je moudré a od všeho oddělené.

1 Ὅκóσων λόγους ἤκουσα,
οὐδεὶς ἀφικνέεται ἐς τοῦτο, ὥστε γινώσκειν
3 ὅτι σοφὸν ἐστὶ πάντων κεχωρισμένον.

Stobaios, Anthologium III, 1, 174, 3-4

2 ἀφικνέεται ed. Stobaia; ἀφικνεῖται edd. Hérakleita.

3 ὅτι σοφὸν rkp, ed. Stobaia, Diels, Bollack a Wismann, Kahn; ὅτι [τὸ] σοφὸν
Diels-Kranz (jako způsob pochopení, podle Kranze prý není u Hérakleita před σοφὸν člen
nutný).

Jiný překlad závěru (podle Kranze):

3 že to, co je moudré, je od nich všech oddělené.

Verze 1 rkp:

3 co je moudré - ať už bůh nebo zvíře - a od všeho oddělené.

3 ἢ γὰρ θεὸς ἢ θηρίον ὅ τι σοφὸν ἐστὶ πάντων κεχωρισμένον.

(B 109)

(Jako Hérakleitův zlomek B 109 Diels bývalo dříve uváděno Stobaiovo čtení zlomku B 95 - viz tam.)

B 110 (Kahn LXVII)

1 Není lepší, když se lidem stává, cokoliv chtějí.

1 Ἀνθρώποισι γίνεσθαι ὅκόσα θέλουσιν, οὐκ ἄμεινον.

Stobaios, Anthologium III, 1, 176

B 111 (Kahn LXVII)

1 Nemoc činí zdraví příjemným a dobrým,
hlad nasycení,
3 únava odpočinek.

1 Νοῦσος ὑγίειν ἐποίησεν ἠδὲ καὶ ἀγαθόν,
λιμὸς κόρον,
3 κάματος ἀνάπαυσιν.

Stobaios, Anthologium III, 1, 177

1 ὑγίειν 1 rkp; ὑγέτην 2 rkpp; ὑγείαν 2 rkpp.

Verze překladu:

3 námaha odpočinek.

B 112 (Kahn XXXII)

- 1 Uvažovat -
největší zdatnost a moudrost,
3 mluvit a konat pravdivé věci,
vnímající podle přirozenosti.

- 1 σωφρονεῖν·
ἀρετὴ μεγίστη καὶ σοφίη
3 ἀληθέα λέγειν καὶ ποιεῖν
κατὰ φύσιν ἐπαΐοντας.

Stobaios, Anthologium III, 1, 178

- 1 σωφρονεῖν rkp, Gomperz, Kranz, Kahn; τὸ φρονεῖν Diels.

Verze překladu:

- 1 Být uměřený:
největší způsobilost a moudrost,
3 říkat a dělat pravdivé věci
- podle přirozenosti -
chárajíce (naslouchajíce).

B 113 (Kahn XXXI)

- 1 Vědomí je všem společné.
1 Εὐνὸν ἔστι πᾶσι τὸ φρονέειν.

Stobaios, Anthologium III, 1, 179

B 114 (Kahn XXX)

- 1 Když mluvíme s rozumem,
je třeba se posilovat tím, co je společné všem,
3 tak jako obec zákonem, a ještě silněji.
Vždyť všechny lidské zákony jsou živeny jedním božským,
5 neboť vládne tak, jak dalece chce,
a vystačí pro všechny a [ještě] vyniká.

- 1 ξὺν νόῳ λέγοντας

- ἰσχυρίζεσθαι χρῆ τῶ ξυνῶ πάντων,
 3 ὄκωσπερ νόμῳ πόλις καὶ πολὺ ἰσχυροτέρως.
 τρέφονται γὰρ πάντες οἱ ἀνθρώπειοι νόμοι ὑπὸ ἐνὸς τοῦ θείου·
 5 κρατεῖ γὰρ τοσοῦτον ὀκόσον ἐθέλει
 καὶ ἐξαρκεῖ πᾶσι καὶ περιγίνεται.

Stobaios, Anthologium I, 1, 179

- 3 καὶ πολὺ Schleiermacher, Diels, Kahn, ed. Stobaia; καὶ πόλις rkp.
 6 (Po περιγίνεται navrhuje Diels chápat jako předmět [πάντων] , prý podle imitace
 Hérakleita u Plútarcha, De Iside et Osiride 45, 369a.)

B 114a (Neoficiální označení, za Hérakleitův považuje zlomek Janko)

- 5 {„Věštit“ a „podpořit“ [zna]mená totéž.
 Je třeba uvažovat, k čemu se vztahu[je] „podpořit“
 a „věštit“ .}
- 8 Protože se domníva[jí], že tento bůh věští, [při]cházejí,
 aby se zeptali, co mají dělat.
- 5 {χρηῆσαι δὲ καὶ ἀρκέσαι ταῦτὸ [δύ]ναται.
 σκέψασθαι δὲ χρῆ ἐφ' ᾧ κεῖτα[ι τὸ] ἀρκέσαι
 καὶ τὸ χρηῆσαι.}
- 8 χρᾶν τὸνδε τὸν θεὸν νομίζοντ[ε]ς ἐρ[χ]ονται
 πεισόμενοι ἄσσα ποῶσι.

Papyrus Derveni, col. 11.5-9

B 115 (Kahn CI)

- 1 Κ duši patří určení,
 které roste samo sebou.
- 1 ψυχῆς ἐστὶ λόγος
 ἑαυτὸν αὐξῶν.

Stobaios, Anthologium III, 1, 180 (Stobaios však výrok připisuje Sókratovi.)

Překladová verze:

- 1 K duši patří řeč,
která sama sebou roste.

B 116 (Kahn XXIX)

- 1 Všem lidem náleží poznávat sebe sama a uvažovat.

- 1 Ἄνθρωποισι πᾶσι μέτεστι γινώσκειν ἑωυτοὺς καὶ σωφρονεῖν.

Stobaios, Anthologium V, 6

- 1 σωφρονεῖν rkp, Kranz, Kahn; φρονεῖν nebo εὖ φρονεῖν [ἀλλ' οὐ ποιῶσι] Diels.

Doslovněji:

... a být uměřený.

B 117 (Kahn CVI)

- 1 Když se muž opije,
je veden nedospělým chlapcem,
3 vrávorá,
nevnímá, kam kráčí,
5 když má vlhkou duši.

- 1 Ἄνηρ ὀκόταν μεθυσθῆ,
ἄγεται ὑπὸ παιδὸς ἀνήβου
3 σφαλλόμενος,
οὐκ ἐπαῖων ὄκη βαίνει,
5 ὑγρὴν τὴν ψυχὴν ἔχων.

Stobaios, Anthologium III, 5, 7

B 118 (Kahn CIX)

- 1 Suchá záře - duše nejmoudřejší a nejlepší.

- 1 αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη.

Stobaios, Anthologium III, 5, 8
 Stobaios, Anthologium III, 17, 42
 Filón Alex., De providentia II, 67 u Eusebia, Praeparatio evangelica VIII, 14
 Plútarchos, De esu carniarum 995e
 Plútarchos, De defectu oraculorum 432f
 Plútarchos, Vita Romuli 28, 9
 Kléméns Alex., Paedagogus II, 29, 3
 Galénos, Scripta minora IV, 786 Kühn
 Porfyrios, De anthro nympharum 11
 Hermiás, In Platonis Phaedrum 27, 28 Couvreur
 Aristeidés Quintilianus, De musica II, 17, 85

1 ἀύγη ξηρῆ ψυχῆ Stobaios (2 místa), Filón, Plútarchos, Galénos, Hermiás, Porfyrios, Aristeidés Quintillianus, Kahn; ἀύγη δὲ ψυχῆ ξερὰ Kléméns; αὕη ψυχῆ Trincavelli (podle 1 rkp Stobaia III, 5, 8).

1 σοφωτάτη většina autorů; vynechává Plútarchos (Vita Romuli 28, 9; De defectu orac. 432f).

1 καὶ ἀρίστη většina autorů; vynechávají Plútarchos (432f), Hermiás, Aristeidés Quintilianus, Porfyrios, Galénos.

Verze překladu:

Záře -

suchá duše - nejmoudřejší a nejlepší.

Překlad podle kontextu u Klémenta :

Suchá duše je pak záře, je nadevše moudrá a nejlepší.

Překlad podle Trincavelliho konjektury:

Vyschlá duše, nejmoudřejší a nejlepší.

Překlad podle Ficina (Theologia platonica):

Suchá záře, nejmoudřejší duše.

{quod ita significavit Heraclitus:}

αύγη ξηρῆ, ψυχῆ σοφωτάτη

{id est} lux sicca, anima sapientissima.

Porfyriova analogie bez zmínky Hérakleita:

{Duše však přitahuje vlhkost, kdykoli se soustavně snaží stýkat s přirozeností, jejíž aktivita spočívá ve vlhkosti a je spíše podzemní. Kdykoli si ale duše snaží od přirozenosti získat

odstup, stává se suchou září a je bez stínu a bez mráčku. Vlhkost totiž ve vzduchu vytváří mraky, zatímco sucho vytváří suchou září z páry. }

{ύγρὸν δὲ ἐφέλεκται [sc. ἡ ψυχὴ], ὅταν συνεχῶς μελετήσῃ ὀμιλεῖν τῇ φύσει, ἥς ἐν ὑγρῷ τὸ ἔργον καὶ ὑπόγειον μᾶλλον. ὅταν δὲ μελετήσῃ ἀφίστασθαι φύσεως, αὐγὴ ξηρὰ γίνεται, ἄσκιος καὶ ἀνέφελος· ὑγρότης γὰρ ἐν ἀέρι νέφος συνίστησι, ξηρότης δὲ ἀπὸ τῆς ἀτμίδος αὐγὴν ξηρὰν ὑφίστησιν.}

Porfyrios, Sententiae ad intelligibilia ducentes 29, 38-43

B 119 (Kahn CXIV)

1 Povaha člověka: daimón.

1 ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων.

Plútarchos, Platonicae quaestiones 999e

Stobaios, Anthologium IV, 40, 23

Alexandros z Afrodisiady, De fato 6, p. 170, 16 Bruns

1 ἀνθρώπῳ Plútarchos, Stobaios; ἀνθρώπων Alexandros.

Verze překladu:

Povaha člověka je daimón člověka.	(Kahnovo pochopení)
Povaha je člověku jeho životní úděl.	(jako u Sofokla)
Daimón je člověku povahou.	(snad nejdoslovnější)

B 120 (Kahn XLV)

1 {Lépe a homérovštěji se vyjadřuje Hérakleitos, když obdobně mluví o Medvědicí, místo o severu: }

3 Mezníky jitra a večera:
Medvědice a naproti Medvědicí její strážce od jasného Dia.

1 {βελτίων δ' Ἡράκλειτος καὶ ὀμηρικώτερος,
ὁμοίως ἀντὶ τοῦ ἀρκτικοῦ τὴν ἄρκτον ὀνομάζων}

3 ἡοῦς καὶ ἐσπέρας τέρματα
ἡ ἄρκτος καὶ ἀντίον τῆς ἄρκτου οὖρος αἰθρίου Διός.

Strabón, Geographica I, 1, 6, p. 3

3 τέροματα většina rkpp; vynechává 1 rkp.

Verze překladu:

4 Medvědice a naproti Medvědici Arktúros jasného Dia.

B 121 (Kahn LXIV)

1 {A těmito slovy [Hérakleitos] obviňuje Efesany,
protože vyhnali jeho druha Hermodóra:}

3 Všichni dospělí Efesané si zaslouží, aby byli usmrceni
a zanechali obec nedospělým, neboť vyhnali Hermodóra,
5 [muže] z nich nejznamenitějšího, se slovy:
Nikdo ať není nejznamenitější z nás,
7 a pokud někdo takový je, ať je jinde a u jiných.

1 {καθάπτεται δὲ καὶ τῶν Ἐφεσίων
ἐπὶ τῷ τὸν ἑταῖρον ἐκβαλεῖν Ἑρμόδωρον ἐν οἷς φησιν,}

3 ἄξιον Ἐφεσίοις ἠβηδὸν ἀποθανεῖν πᾶσι
καὶ τοῖς ἀνήβοις τὴν πόλιν καταλιπεῖν, οἵτινες Ἑρμόδωρον
5 [ἄνδρα] ἑωυτῶν ὀνήιστον ἐξέβαλον λέγοντες,
ἡμέων μηδὲ εἷς ὀνήιστος ἔστω·
7 εἰ δὲ τις τοιοῦτος, ἄλλη τε καὶ μετ' ἄλλων.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 2 = A 1, 2

3 ἀποθανεῖν rkp; ἀπάγξασθαι Long, Kranz (podle Strabóna).
5 [ἄνδρα] ἑωυτῶν Long, Kranz (podle Strabóna); ἑωυτῶν rkp.

1 {Hérakleitos zvaný Temný a Hermodóros,
o kterém on sám řekl:}

3 Efesané si zaslouží, aby dospělí byli oběšeni,
neboť vyhnali Hermodóra, muže z nich nejznamenitějšího, pravíce:
5 Nikdo ať není nejznamenitější z nás,
a kdyby, tak ať je jinde a u jiných.

7 {Zdá se, že tento muž sepsal Římanům některé zákony.}

1 {Ἡράκλειτός τε ὁ σκοτεινὸς καλούμενος καὶ Ἑρμόδωρος,

- περὶ οὗ ὁ αὐτὸς οὕτως φησιν}
- 3 ἄξιον Ἐφεσίοις ἠβηδὸν ἀπάγξασθαι,
οἵτινες Ἐρμόδωρον ἄνδρα ἐωυτῶν ὀνήιστον ἐξέβαλον, φάντες
- 5 ἡμέων μηδὲ εἰς ὀνήιστος ἔστω,
εἰ δὲ μή, ἄλλη τε καὶ μετ' ἄλλων.
- 7 {δοκεῖ δ' οὗτος ὁ ἀνὴρ νόμους τινὰς Ῥωμαίοις συγγράψαι.}
- Strabón, Geographica XIV, 1, 25, p. 642 = A 3a (1-7)
Musonius Rufus, Dissertationum a Lucio dig. IX, 97 = fr. 9, p. 47 Hense (3)

- Est apud Heraclitum physicum de principe Ephesiorum Hermodoro;
universos ait Ephesios esse morte multandos,
3 quod, cum civitate expellerent Hermodorum, ita locuti sint:
'nemo de nobis unus excellat;
5 sin quis extiterit, alio in loco et apud alios sit.'
an hoc non ita fit omni in populo?
- Cicero, Tusculanea V, 105 (1-6); viz A 3a /2

B 122 (Kahn Appendix I)

- 1 {Hérakleitos pomocí slova „přibližování“ označoval význam „hádat se“.}
- 1 {Ἡράκλειτος ... ἀγχιβασίην ... ἀμφισβητεῖν}

Na základě těchto lexikografických referencí:

- {Amfisbatein, u některých amfisbétein, íónsky pak i anchibatein.
A Hérakleitos: anchibasié.}
{ {Amfisbétein (hádat se): neladit spolu, nýbrž jít zvlášť a různými cestami. } }
{ Ἀμφισβατεῖν· ἐνιοὶ τὸ ἀμφισβητεῖν, Ἴωνες δὲ καὶ Ἀγχιβατεῖν.
καὶ Ἀγχιβασίην Ἡράκλειτος. }
{ { Ἀμφισβητεῖν· μὴ συμφωνεῖν, ἀλλ' οἷον χωρὶς βαίνειν καὶ ἀμφιβάλλειν. } }
Suidas, Lexicon, s.v. Ἀμφισβατεῖν
Ἀγχιβασίην 5 rkpp; Ἀγχισβασίην 2 rkpp a také rkpp hesla Ἀγχιβατεῖν.
- {Anchibatein je íónský výraz pro amfisbétein (být v rozepři, hádat se, sváříť se):
viz např. Hérakleitova anchisbasié (rozštěp, přiblížení).}
{ Ἀγχιβατεῖν· Ἴωνες τὸ ἀμφισβητεῖν. καὶ Ἀγχισβασίην Ἡράκλειτος. }
Suidás, Lexicon, s.v. Ἀγχιβατεῖν

{{ Anchibatés: kráčející poblíž. }}

{{ ἀγχιβάτης· ὁ πλησίον βαίνων}}

Hésychios, Lexicon, s.v. ἀγχιβάτης

B 123 (Kahn X)

1 Přirozenost se ráda skrývá.

1 φύσις {δὲ καθ' Ἡράκλειτον} κρύπτεσθαι φιλεῖ.

Themistios, Orationes 5, Hypaticus ad autocratorem Iovianum, p. 69 Harduin

{φύσεως τῆς κρύπτεσθαι φιλούσης}

Filón Alex., De fuga et inventione 179

Filón Alex., De mutatione nominum 60, 6

ἡ φύσις κρύπτεσθαι φιλεῖ {καθ' Ἡράκλειτον}·

Porfyrios u Prokla, In Platonis rem publicam commentarii II, p. 107, 6 Kroll

φιλεῖ {γὰρ} ἡ φύσις κρύπτεσθαι

Iúlianos, Orationes 7, 216 = Ad Heracleionem Cynicum de natura 11

B 124 (Kahn CXXV)

1 Jako hromada ledabyle nasypaných věcí je nejkrásnější svět.

1 ὥσπερ σάρμα εἰκῆ κεχυμένων ὁ κάλλιστος {φησὶν Ἡράκλειτος}, {ὁ} κόσμος.

Theofrastos, Metaphysica 15, p. 7a 14 Usener (p. 16 Ross & Fobes)

1 ὥσπερ rkp, Diels; vynecává Kahn, Bollack.

1 σάρμα Diels, Kahn; σὰρξ rkp, Gomperz; σάρον Bernays; σωρὸς Usener; vyprouští Bollack.

1 κεχυμένων rkpp, Diels, Kahn; κεχυμένον Usener.

1 κόσμος Wimmer, Diels, Kahn; ὁ κόσμος rkp.

Verze překladu:

1 Jako hromada bezdůvodně roztroušených věcí je nejkrásnější uspořádání.

1 Nejkrásnější uspořádání na světě je hromada nahodilého smetí. (Kahn)

Překlad rukopisného čtení:

1 Ten nejkrásnější, svět, je jako tělo [z] ledabyle nasypných věcí.

B 125 (Kahn LXXVII)

1 I smíchaný nápoj zůstává rozptýlen,
když se jím pohybuje.

1 καὶ ὁ κυκεῶν δίσταται
κινούμενος.

Theophrastos, fr. 8, sect. 9 Wimmer (De vertigine 9 - 10)

2 κινούμενος rkp, Bollack a Wismann; [μὴ] κινούμενος Bernays, Wimmer, Diels
(podle Alexandra Afrodís.), Kahn.

1 I kroužící [roz. smíchaný nápoj]
se usazuje, jestliže není čeřen.

1 ὁ δὲ κυκλεύων, {ὥσπερ καὶ Ἡράκλειτός φησιν,}
ἐὰν μὴ τις ταράττη, ἴσταται.

Alexandros z Afrodísiady, Problemata IV, 42 Usener

1 κυκλεύων rkp; κυκεῶν Usener.

2 ἴσταται rkp, Bollack a Wismann; δίσταται Usener.

B 125a (Kahn Appendix I)

1 Ať vás neopustí bohatství, Efesané,
aby dosvědčovalo, že jste ničemníci.

1 μὴ ἐπιλίποι ὑμᾶς πλοῦτος, {ἔφη,} Ἐφέσιοι,

ἴν' ἐξελέγχοισθε πονηρευόμενοι.

Heracliti Epistulae 8, 3

Tzetzés, Commentarius in Aristophanis Plutonem 90a

Viz Platón, Kratylos 401c.

1 ὑμᾶς Heracliti Epistulae; ὑμῖν Tzetzés.

Verze překladu:

1 Ať vás neopustí Plútos, Efesané,
aby dosvědčoval, že jste ničemníci.

B 126 (Kahn XLIX)

1 Chladné se zahřívá,
horké se ochlazuje,
3 vlhké se vysušuje,
seschlé se zvlhčuje.

1 τὰ ψυχρὰ θέρεται,
θερμὸν ψύχεται,
3 ὑγρὸν ἀαίνεται,
καρφαλέον νοτίζεται.

Tzetzés, Scholia ad exeg. in Iliad., p. 126 Herman (1-4)

Heracliti Epistulae 5 (2-3)

Viz C 1,17; C 1,21; C 1,22 = Hippokratés, De victu I (De diaeta).

B 126a

1 {Planet je sedm. Fází Luny je rovněž sedm.
dvě srpkovité, [dvě] půle, dvě oboustraně vyduté, jedna úplňková.
3 Sedmihvězdi Medvědice: Hérakleitos:

Co do počtu (pořadí, určení?) dob
5 spojuje se po sedmi ve vztahu k Luně,
rozpojuje se ve vztahu k Medvědicím,
7 obě znamení nesmrtelné paměti.

Sedmihvězdi Pleiád.

9 Rovnodennosti i slunovraty po sedmi měsících. }

1 {... πλανῆται ζ. αὐτῆς σελήνης φάσεις ζ,
 δις μηνοειδής, [δῖς] διχότομος, δις ἀμφίκυρτος, ἄπαξ πανσέληνος.

3 ἄρκτος ἑπτάστερος· Ἡράκλειτος·

κατὰ λόγον δὲ ὠρέων

5 συμβάλλεται ἑβδομάς κατὰ σελήνην,

διαίρεῖται δὲ κατὰ τοὺς ἄρκτους

7 ἀθανάτου μνήμης σημείω.

πλειὰς ἑπτάστερος.

9 αἱ ἰσημερίαι δι' ἑπτὰ μηνῶν καὶ αἱ τροπαί. }

Anatolios, De decade, p. 12 Heiberg

4 ὠρέων Heiberg, Diels, Marcovich; ὠρίων rkp, Bollack a Wismann.

5 ἑβδομάσι rkp; ἑβδομάς Diels.

6 τὰς ἄρκτους Diels; τοὺς ἄρκτους rkp.

Překlad rukopisného čtení:

3 { Sedmihvězdí Medvědice: Hérakleitos:

co do počtu (určení?) se Órión

5 spojuje sedmičkou ve vztahu k Luně, ... }

3 { Sedm hvězd Sedmihvězdí:

Hérakleitos uvádí jako důvod (určení ?)

5 ročních spojení (žní ?) proměny Luny vzhledem k sedmi. }

3 { septemtrio stellarum septem.

Heraclitus rationem

5 annonae colligendae ad septem lunae transfert mutationes. }

Laurentius Valla, De expetendis et fugiendis rebus III, 17

Viz tyto kontexty:

Alexandros o pýthagorejcích:

... (V přírodě všechno roste a dospívá) podle čísla sedm, které nazývají příhodný čas.

δοκεῖ γὰρ τὰ φυσικὰ τοὺς τελείους καιροὺς ἴσχειν καὶ γενέσεως καὶ τελειώσεως

κατὰ ἑβδομάδας, ὡς ἐπ' ἀνθρώπου. καὶ γὰρ τίκτεται ἑπταμηνιαῖα, καὶ

ὄδοντοφυεῖ τοσοῦτων μηνῶν, καὶ ἠβάσκει περὶ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα, καὶ γενεῖα περὶ τὴν τρίτην. καὶ τὸν ἥλιον δέ, ἐπεὶ αὐτὸς αἴτιος εἶναι τῶν καιρῶν, φησί, δοκεῖ, ἐνταῦθά φασιν ἰδρῦσθαι καθ' ὃ ὁ ἑβδομος ἀριθμὸς ἐστίν, ὃν καιρὸν λέγουσιν·

Alexandros, In Aristotelis De caelo commentaria, p. 38, 16 n.

Óríon: Skupina 24 hvězd. Někteří ho nazývají Pastýř (*Boótes*). ... Toto seskupení hvězd leží v severní části oblohy, ... A Arktúra vzpomíná Písmo; „toho vidíme položeného mezi částmi“ Óríóna, jeho „nejjasnější hvězdu“ (Ptolemaios, *Syntaxis mathematica*, I, 2, 50-51 Heiberg). Je také nazýván Pleiáda ... V Pleiádě je sdruženo sedm hvězd ..., ne šest, jak někteří míní.

Ὀρίων· σύστημα κδ ἀστέρων, ὃν τινες ὀνομάζουσι Βοώτην. οὓς οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ καταμερίζουσι καὶ φασί, τοὺς μὲν τέσσαρας εἶναι τρίτου μεγέθους, ἐννέα δὲ ἐν αὐτοῖς τετάρτου μεγέθους. καὶ τοὺς ἄλλους ἐννέα τοῦ πέμπτου. κεῖται δὲ τοῦτο τὸ τῶν ἀστέρων ἄθροισμα ἐν τῷ βορείῳ μέρει, ὅπερ καὶ ὑπὸ τῆς γραφῆς ὡς ἐν σῶμα Ὀρίων ὠνόμασται. ἄστρα δὲ ταῦτα λέγουσι καὶ οὐχὶ ἀστέρας, ὡς τῶν μὲν ἄστρον πλήθος σύστασιν ἐμφαινόντων, ἀστέρος δὲ τοῦ καθέκαστον λεγομένου. Καὶ τοῦ Ἀρκτούρου μέμνηται ἡ γραφή, ὃν μεταξὺ τῶν μηρῶν τοῦ Ὀρίωνος ὀρῶμεν κείμενον ἀστέρα ὑπόκιρρον. Παραπλησίως δὲ καὶ ἡ Πλειὰς ὀνομάζεται, ὑπὸ τῆς γραφῆς· ὡς καὶ ὑπὸ τῶν ἕξωθεν δῆλον, ὅτι παρ' Ἑβραίων πολυπραγμονησάντων τὰ ἀπόρρητα. ἐνῶνται δὲ καὶ ἐν τῇ Πλειάδι ἑπτὰ ἀστέρες συνεχεῖς, καὶ καταπεπυκνωμένοι πρὸς ἀλλήλους, οὐχὶ δὲ ἕξ, ὅπερ τινὲς οἴονται. Hésychios, *Lexicon*, s.v. Óríon

Mezi těmi částmi je nejjasnější hvězda, nazývaná Arktúros.

ὁ μεταξὺ τῶν μηρῶν ὁ καλούμενος Ἀρκτούρος ὑπόκιρρος.

Ptolemaios, *Syntaxis mathematica*, I, 2, 50-51 Heiberg

B 126b

1 {Epicharmos, který se stýkal s pýthagorejci,
přece pochválil jistý podivuhodný výrok o vzrůstu.

3 Postupuje totiž podle Hérakleitova výroku: }

Vždy roste jedno tak, jiné (jindy ?) jinak,
5 vzhledem k tomu, čeho je (má ?) zrovna nedostatek.

{ Jestliže tedy nic neustává, když se podoba rozplývá a mění,
7 rodí se jindy jiné bytosti pro nepřetržitou náhradu. }

- 1 {Ἐπίχαρμος ὁ [ὀμιλή]σας τοῖς Πυθα[γορείοις]
 ἄλλα τ[έ] τινα ἐ[πιπινενόη]κεν δ[ε]ιν[ά] τ[ὸ]ν τε περὶ τοῦ ἀύξο[μένου λόγον].
 3 ἐφοδ[εύει δὲ κατὰ τὸ] Ἴρα[κλείου]}

- ἄλλως ἄ[λλο ἀεὶ αὖξε]ται
 5 πρὸς ὃ [ἂν ἦ ἐλλι]πές.

- {εἰ οὖν [μηδεὶς] [παύε]ται [ῥέων καὶ ἀλ]λ[άτ]των [τὸ εἶδος,
 7 αἰ] οὐσίαι ἄλλ[οτε ἄλλαι] γίνονται [κατὰ συν]εχῆ ῥύσιν.}

Anonym In Platonem Theaet. 71, 12 (ad p. 152e)

Viz též A 1, 11.

B 127

- 1 {Hérakleitos řekl Egypt’anům:
 Jsou-li to bohové, proč kvůli nim naříkáte?
 3 Naříkáte-li kvůli nim, pak je už nepokládejte za bohy.}

- 1 {ὁ αὐτὸς πρὸς Αἰγυπτίους ἔφη·
 εἰ θεοὶ εἰσιν, ἵνα τί θρηνεῖτε αὐτούς;
 3 εἰ δὲ θρηνεῖτε αὐτούς, μηκέτι τούτους ἡγεῖσθε θεούς.}

Aristokritos, Theosophia 69

Epifanios ze Salamíny, Ancoratus 104, 1

Oběžný motiv připisovaný různým mudrcům v různých situacích, viz např. Kléméns Alex., Protrepticus 24, 3 bez uvedení jména mudrce: Tak jeden z nich doporučuje Egypt’anům: „Ctíte-li bohy, pak je neoplakávejte a nebijte se v prsa. Truchlíte-li však za ně, pak se už nedomnívejte, že jde o bohy.“

... τοῖς Αἰγυπτίοις, εἰ θεοὺς νομίζετε, μὴ θρηνεῖτε αὐτούς μηδὲ κόπτεσθε· εἰ δὲ πενθεῖτε αὐτούς, μηκέτι τούτους ἡγεῖσθε εἶναι θεούς.

(Podobně Xenofanés A 13 = Aristotelés, Rhetorica 1400b 5:

Elejským, tážícím se, mají-li obětovat Leukothei a zpívat nad ní pohřební písně či nemají, radil, aby nezpívali, pokládají-li ji za bohyni, a aby neobětovali, pokládají-li ji za člověka. Viz podobně o Xenofanovi Plútarchos, De Iside et Osiride 379c; De superstitione 171e; Amatorius 363c.)

B 128

- 1 Modlí se k sochám daimonů,
které neslyší, jak by měly slyšet,
3 které nedávají, jak by ani neměly požadovat.

{ὅτι ὁ Ἡράκλειτος ὀρῶν τοὺς Ἕλληνας
γέγρα τοῖς δαίμοσιν ἀπονέμοντας εἶπεν·}

- 1 δαιμόνων ἀγάλμασιν εὐχονται
οὐκ ἀκούουσιν, ὥσπερ ἀκούοιεν,
3 οὐκ ἀποδιδούσιν, ὥσπερ οὐκ ἀπαιτοῖεν.

Aristokritos, Theosophia 74
Acta Apollonii 19, p. 106 Klette

- 2 ἀκούοιεν Aristokritos, Diels; ἀκούωμεν Acta Apollonii.
3 ἀπαιτοῖεν Aristokritos, Diels; ἀπαιτοῦσιν Acta Apollonii.

Verze překladu:

- 1 Modlí se k sochám daimonů
které neslyší, jako kdyby měly sluch,
3 které nic nedávají, stejně jako by nemohly nic požadovat.

Překlad závěru podle Acta Apollonii:

- 2 které neslyší, tak jako bychom slyšeli my,
3 které nic nedávají, stejně jako nepožadují.

B 129 (Kahn XXV)

- 1 Pýthagorás, syn Mnésarchův,
provozoval zkoumání nejhrolivěji ze všech lidí,
3 a vybrav si tato sepsání,
vytvořil si svoji moudrost: mnohoučenost, zběhlost ve špatnosti.

- 1 Πυθαγόρης Μνησάρχου
ἱστορίην ἤσκησεν ἀνθρώπων μάλιστα πάντων
3 καὶ ἐκλεξάμενος ταύτας τὰς συγγραφὰς
ἐποίησατο ἑαυτοῦ σοφίην, πολυμαθείην, κακοτεχνίην.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum VIII, 6

- 1 Πυθαγόρης 1 rkp, Diels, Kahn; Πυθαγόρας 1 rkp; Πυθαγόροις 1 rkp.
 2 ιστορίην ἤσκησεν 2 rkp, Diels, Kahn; ἱστορεῖν ἴσχυσεν 1 rkp.
 4 ἐποίησατο 2 rkp, Diels, Kahn; ἐποίησεν 1 rkp.

B 130

- 1 {Není vhodné žertovat tak, abys se sám stal směšný.}
 1 {Non convenit ridiculum esse ita ut ridendus ipse videaris.}

Gnomologium Monac. lat. I, 19 E. Woelfflin, Caecilius Balbus, Basileae 1855, p. 19.

B 131

- 1 Μίνění je překážkou postupu.
 {ὁ δέ Ἡράκλειτος ἔλεγε}
 1 τὴν οἴησιν προκοπῆς ἐγκοπήν.

Gnomologium Parisinum (Suppl. 134), Sententia 209, p. 152 Sternbach
 (Stobaios III, 4, 87 přepisuje podobný výrok Biónovi.)

B 132

- 1 Pocty si podrobují bohy i lidi.
 1 τιμαὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους καταδουλοῦνται.

Gnomologium Vaticanum 743, Sententia 312, p. 249 Sternbach

B 133

- 1 Špatní lidé jsou protivníci pravdivých.
 1 ἀνθρώποι κακοὶ ἀληθινῶν ἀντίδικοι.

Gnomologium Vaticanum 743, Sententia 313, p. 249 Sternbach

B 134

1 {Vzdělání je druhé slunce pro vzdělané.}

1 {Ἡράκλειτος τὴν παιδείαν ἕτερον ἥλιον εἶναι τοῖς πεπαδευμένοις ἔλεγεν.}

Gnomologium Vaticanum 743, Sententia 314, p. 249 Sternbach

B 135

1 {Nejpřímější cesta k věhlasu je stát se dobrým.}

1 {ὁ αὐτὸς} συντομωτάτην ὁδὸν {ἔλεγεν} εἰς εὐδοξίαν τὸ γενέσθαι ἀγαθόν.}

Gnomologium Vaticanum 743, Sententia 315, p. 249 Sternbach

B 136

1 Duše zabitých Areem jsou čistší než ty, které podlehly nemocem.

{Ἡρακλείτου}

1 ψυχὰὶ ἀρηίφατοι καθερώτεραι ἢ ἐνὶ νοῦσοις.

Scholia ad Arriani Epicteti dissertationes, p. LXXI Schenkl

Oracula Chalcidica (Iúlianos Theúrgos), orac. 159

1 ἐνὶ Scholia, Diels; ἐπὶ Oracula.

Verze překladu:

Duše padlých v boji...

B 137

1 {Hérakleitos nazýval bytnost osudu řečí,
která prostupuje bytností veškerenstva.

3 Tato [bytnost osudu] je aithérické tělo,

semeno vzniku veškerenstva i míra uspořádaného cyklu.}

5 {Všechno se děje podle osudu, který je zároveň nutností.
Napsal například toto:}

7 Vždyť všechno je [osudem] naprosto přidělené.

1 {Ἡράκλειτος οὐσίαν εἰμαρμένης ἀπεφαίνεται λόγον
τὸν διὰ οὐσίας τοῦ παντὸς διήκοντα.

3 αὕτη δ' ἐστὶ τὸ αἰθέριον σῶμα,
σπέρμα τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως καὶ περιόδου μέτρον τεταγμένης.}

5 {πάντα δὲ καθ' εἰμαρμένην, τὴν δ' αὐτὴν ὑπάρχειν ἀνάγκην·
γράφει γοῦν·}

7 ἔστι γὰρ εἰμαρμένα πάντως.

Áetios u Stobaia, Anthologium I, 5, 15, p. 78 (1-7)

- Placita phil. I, 28, 1 = De placitis reliq., Stobaei exc., p. 323, 1-6 Diels = A 8/3 (1-4)

- Placita phil. I, 27, 1 = De placitis reliq., Stobaei exc., p. 322, 2-7 Diels = A 8/2 (5)

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 1, 7 = A 1, 7 (7)

7 εἰμαρμένα Stobaios 1 rkp, Kahn; εἰμαρμένη Stobaios 1 rkp, Áetios ed., Diogenés Laertios, Diels, Bollack.

B 138

1 {Jakou proklestěnou cestou se má člověk v životě ubírat?}

1 {Ποίην τις βιώτοιο τάμη τρίβον;}

Codex Parisinus 1630, f. 191r

(Anthologia Palatina IX, 359 = Poseidippos, Epigram 21, p. 79 Schott = Stobaios IV, 34, 57)

1 τάμη rkp Paris., Bollack a Wismann; τάμοι ed. Antholog. Palat., Diels, Kranz.

B 139

1 {Filosof Hérakleitos:

neboť někteří tvrdí, že hvězdy jsou určeny vzhledem k nějakým počátkům...
3 nakolik tomu chtěl jejich Stvořitel.}

1 {Ἡρακλείτου φιλοσόφου.
ἐπειδὴ φασὶ τινες εἰς ἀρχὰς κεῖσθαι τὰ ἄστρα ...
3 μέχρις οὗ ἐθέλει ὁ ποιήσας αὐτόν.}

Catal. codd. astrolog. graec. VII, 106

Viz též A 11 /3 u Aetia.